

TEMARAPPORT

Forvaltningsplan Lysakerelva

OPPDAGSGIVER

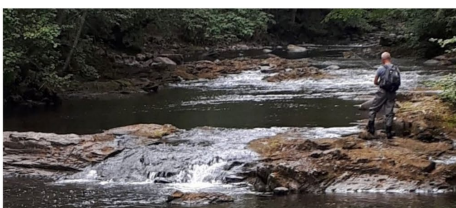
Oslo kommune Bymiljøetaten (Bærum kommune)

EMNE

Friluftsliv og rekreasjon

DATO / REVISJON: 04.11.2024 / 02

DOKUMENTKODE: 10249415-01-TVF-RAP-01

Multiconsult

Dette dokumentet har blitt utarbeidet av Multiconsult på vegne av Multiconsult Norge AS eller selskapets klient. Klientens rettigheter til dokumentet er gitt for den aktuelle oppdragsavtalen eller ved anmodning. Tredjeparter har ingen rettigheter til bruk av dokumentet (eller deler av det) uten skriftlig forhåndsgodkjenning fra Multiconsult. Enhver bruk av dokumentet (eller deler av det) til andre formål, på andre måter eller av andre personer eller enheter enn de som er godkjent skriftlig av Multiconsult, er forbudt, og Multiconsult påtar seg intet ansvar for slikt bruk. Deler av dokumentet kan være beskyttet av immaterielle rettigheter og/eller eiendomsrettigheter. Kopiering, distribusjon, endring, behandling eller annen bruk av dokumentet er ikke tillatt uten skriftlig forhåndssamtykke fra Multiconsult eller annen innehaver av slike rettigheter.

Forsidefoto: Øverst fra venstre: Selvportrett, foto: Anders Beer Wilse | Informasjonstavle, foto: Tom Reese Larsen | Ecotrail, foto: Tom Reese Larsen | Lysebrua, foto: Tom Reese Larsen | Par på benk, foto: Tom Reese Larsen | Ecotrail-deltakere, foto: Ian Coreless Photography | Fisker i Lysakerelva, foto: John Tibballs | Badende barn I, foto: Anders Beer Wilse | Oppbygging av tursti, foto: Tom Reese Larsen.

RAPPORT

OPPDRAAG	Lysakerelva forvaltningsplan			DOKUMENTKODE	10249415-01-TVF-RAP-01
EMNE	Friluftsliv og rekreasjon			TILGJENGELIGHET	Åpen
OPPDRAAGSGIVER	Oslo kommune Bymiljøetaten (Bærum kommune)			OPPDRAAGSLEDER	Tom Reese Larsen
KONTAKTPERSON	Jan Olav Nybo			UTARBEIDET AV	Tom Reese Larsen/Markus Strand
KOORDINATER	Sone: zone	Øst: east	Nord: north	ANSVARLIG ENHET	By- og områdeutvikling, Avd. Landskapsarkitektur
GNR./BNR./SNR.	gnr / bnr / snr / Oslo				

SAMMENDRAG

Lysakerelvas løp definerer kommunegrensen mellom Bærum og Oslo, og denne elvedalen - bestående av vannstreng og tilgrensende sideterreng - rommer et helt unikt natur- og kulturmiljø, ikke minst i bynær sammenheng. Kommunestyrene i Bærum og Oslo vedtok henholdsvis i 2014 og 2017 *Kommunedelplan for Lysaker- og Sørkedalsvassdraget* som omfatter disse verdifulle arealene i og langs elva.

Som en oppfølging av handlingsprogrammet til kommunedelplanen er det besluttet å lage en egen forvaltningsplan for området. Denne temarapporten om friluftsliv og rekreasjon er utarbeidet som en del av grunnlaget til forvaltningsplanen.

Rapporten gir en beskrivelse av status og utfordringer samt anbefalinger om aktuelle tiltak knyttet til frilufts- og rekreasjonsformål. Tiltakene i rapporten tar utgangspunkt i det som ble foreslått i kommunedelplanens handlingsprogram med suppleringer som konkretiserer noen av de mer overordnede tiltakene.

Avslutningsvis er det gjort anbefalte prioriteringer av tiltakene. Prioriteringene i denne rapporten er gjort med henblikk på friluftsliv- og rekreasjonsformål og er ikke vurdert opp mot tiltakene som vil være aktuelle for andre temaer som omhandles i forvaltningsplanen.

02	04.11.2024	Ferdigstilt versjon etter innspill og kommentarer fra BYM og Bærum	M.Strand/T.R.Larsen	T.R.Larsen	T.R.Larsen
01	24.09.2024	Revidert versjon etter innspill og kommentarer fra BYM og Bærum	M.Strand/T.R.Larsen	K.Tofte/T.R.Larsen	T.R.Larsen
00	17.06.2024	Utkast til kommentering og innspill fra BYM og Bærum	M.Strand/T.R.Larsen	T.R.Larsen/T.Rasmussen	T.R.Larsen
REV.	DATO	BESKRIVELSE	UTARBEIDET AV	KONTROLLERT AV	GODKJENT AV

INNHOLDSFORTEGNELSE

1	Status og situasjonsbeskrivelse.....	5
1.1	Bakgrunn.....	5
1.2	Statlig sikrede friluftslivsområder	8
1.3	Tilstand	9
1.4	Tilgjengelighet.....	12
1.5	Historisk bruk.....	15
1.5.1	Eldre tid.....	15
1.5.2	Tømmerdrift og industrialisering	16
1.5.3	Friluftsliv og rekreasjon.....	18
1.6	Dagens bruk	19
1.6.1	Friluftsliv og rekreasjon.....	19
1.6.2	Historie og kulturminner.....	21
1.6.3	Læring	22
1.6.4	Organisert aktivitet og idrett	24
1.7	Forvaltning.....	26
1.7.1	Tidligere tiltak	26
1.7.2	Dagens forvaltning	27
2	Utfordringer	28
2.1	Innledning	28
2.2	Hovedtrasé.....	28
2.3	Øvrig stinett	34
2.4	Tilrettelegging og rydding.....	36
2.5	Naturprosesser og sikkerhet	38
3	Tiltak og anbefalinger	42
3.1	Mål.....	42
3.2	Tiltak	42
3.2.1	Status på tiltak beskrevet i kommunedelplanens handlingsprogram	42
3.2.2	Uløste tiltak fra kommunedelplanens handlingsprogram.....	44
3.2.3	Tiltak utover kommunedelplanens handlingsprogram	47
3.2.4	Begrensende og avbøtende tiltak	49
3.2.5	Usikkerhet og videre utredningsbehov	49
3.3	Prioritering av tiltak	50
4	Referanser	53

1 Status og situasjonsbeskrivelse

1.1 Bakgrunn

Lysakerelva med sine sidearealer representerer et unikt og bynært elvelandskap med et sjeldent og artsrikt naturmiljø. Kommunene Oslo og Bærum har siden 1980-tallet samarbeidet om planer for dette området utvikling, bruk og vern, og resultatene av dette har vært «Vannbruksplan for Sørkedalsvassdraget»^[1] og etter hvert «Kommunedelplan for Lysakervassdraget»^[2]. Som en videre oppfølging av vedtakene knyttet til kommunedelplanen har kommunene besluttet at det skal utarbeides en egen, felles forvaltningsplan for området.

I denne forbindelsen er det bestilt en egen delrapport for temaet friluftsliv og rekreasjon som skal gi en sammenstilling av status, behov og forslag til tiltak innenfor dette temaet.

Både forvaltningsplanen og denne temarapporten følger kommunedelplanens grenser og omfatter hele Lysakerelvas løp fra utløpet av Bogstadvannet til utløpet i Oslofjorden (Figur 1-1).

Som en del av den vedtatte kommunedelplanen for Lysakervassdraget, ble det utarbeidet et handlingsprogram bestående av ulike tiltak for videre oppfølging av omtalte utfordringer og muligheter knyttet til forskjellige fokusområder. Til sammen 19 tiltak ble listet opp som aktuelle innenfor temaet «Rekreasjon, idrett og friluftsliv». Noen av disse er allerede gjennomført, mens andre gjenstår (Se kapittel 3).

Figur 1-1 Kartet viser forvaltningsplanens områdeavgrensing. Den dekker hele Lysakerelvas løp på 7,7 km fra oset i Bogstadvannet til utløpet i Oslofjorden ved Lysaker.

^[1] Vannbruksplan for Sørkedalsvassdraget ble ferdigstilt i 1992 og var et samarbeidsprosjekt mellom Oslo og Bærum og ble ledet av Miljøetaten i Oslo kommune v/ Gro Jørgensen.

^[2] Kommunedelplan for Lysakervassdraget ble vedtatt i Bærum kommune i 2014 og i Oslo kommune i 2017.

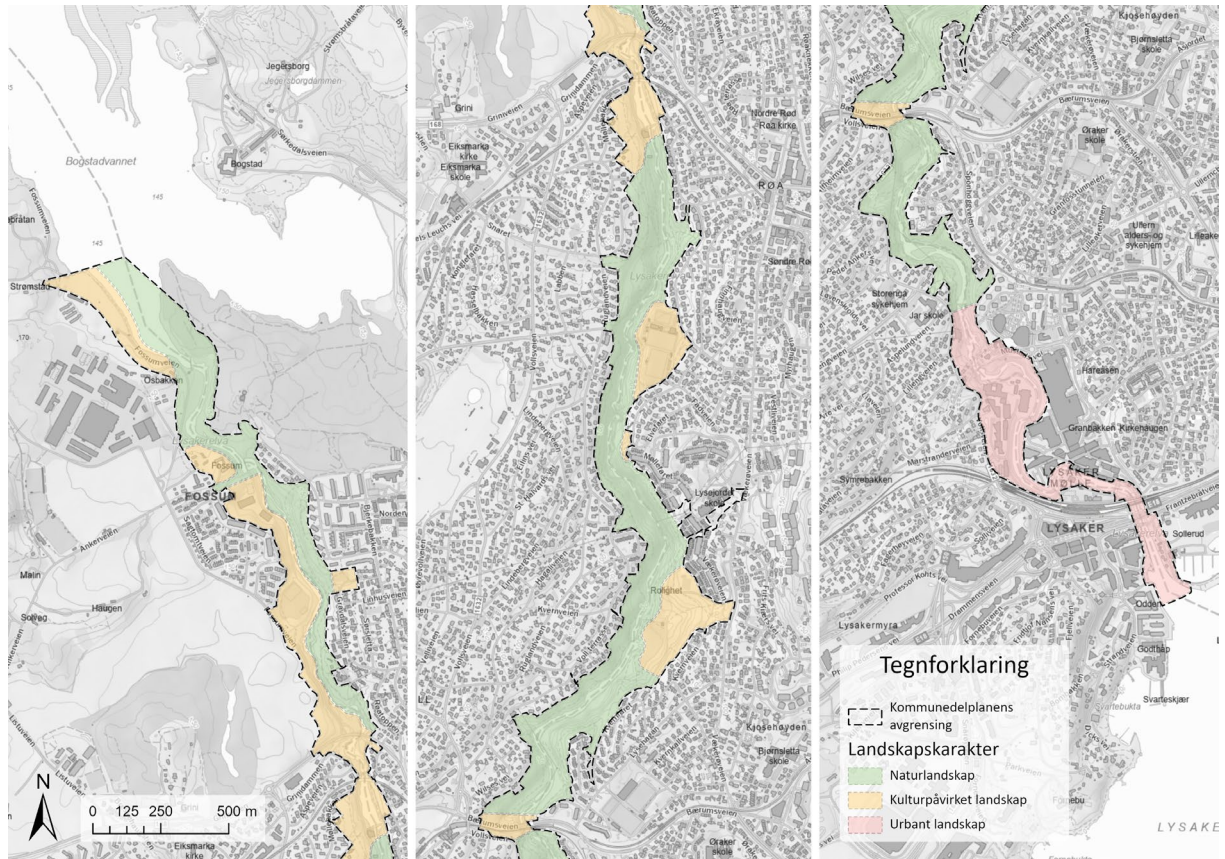
Lysakerelva med sitt bratte sideterreng fremstår på mange måter som et bortgjemt og delvis utilgjengelig naturområde. En stor del av befolkningen i Stor-Oslo har antakelig også liten eller ingen kjennskap til hva området er og hvilke muligheter som finnes her for friluftsliv og rekreasjon. Men for de som blir kjent med området vil nok de fleste fylles av begeistring og beundring over naturelementene som fyller dette spennende landskapsrommet på grensen mellom Bærum og Oslo (Figur 1-2).

Figur 1-2 Lysakerelva oppleves stedvis som et naturområde med liten menneskelig påvirkning og kontakt med bebyggelsen. Her fra bruforbindelsen ved Snaret/Melum mølle. Foto: Markus Strand.

Graden av tilrettelegging for menneskelig aktivitet og bruk langs elva er størst i området omkring Lysaker og ved elvas utløp. Utover dette, med unntak av enkelte partier, er det gjennomført begrenset med tilretteleggingstiltak for friluftsliv og rekreasjon for å ivareta natur- og landskapsverdiene i størst mulig grad. Tilrettelegging omhandler her i stor grad tiltak knyttet til turgåing og fremkommelighet.

Som en følge av ulik påvirkning, både internt og eksternt, varierer opplevelsen av området mye (Figur 1-3). På Lysaker er elva omrammet av høye bygg, harde flater og trafikkstøy, mens det på flere delstrekninger lenger oppstrøms er få eller ingen tegn på at en faktisk oppholder seg i byggesonen. Samtidig er det også partier langs elva hvor koblingen mot bebyggelse og annen teknisk infrastruktur er mer åpenbar, enten på grunn av tekniske installasjoner eller et mer åpent landskap.

Figur 1-3 En skjematisk fremstilling av områdets overordnede landskapskarakter. I virkeligheten er opplevelsen av området i større grad preget av nyanser, overganger og lokale forhold. Opplevelsen av et område er subjektiv – figuren er derfor basert på menneskelig kulturpåvirkning. Kategorien **Kulturpåvirket landskap** favner bredt, og inkluderer blant annet boligområder og teknisk infrastruktur.

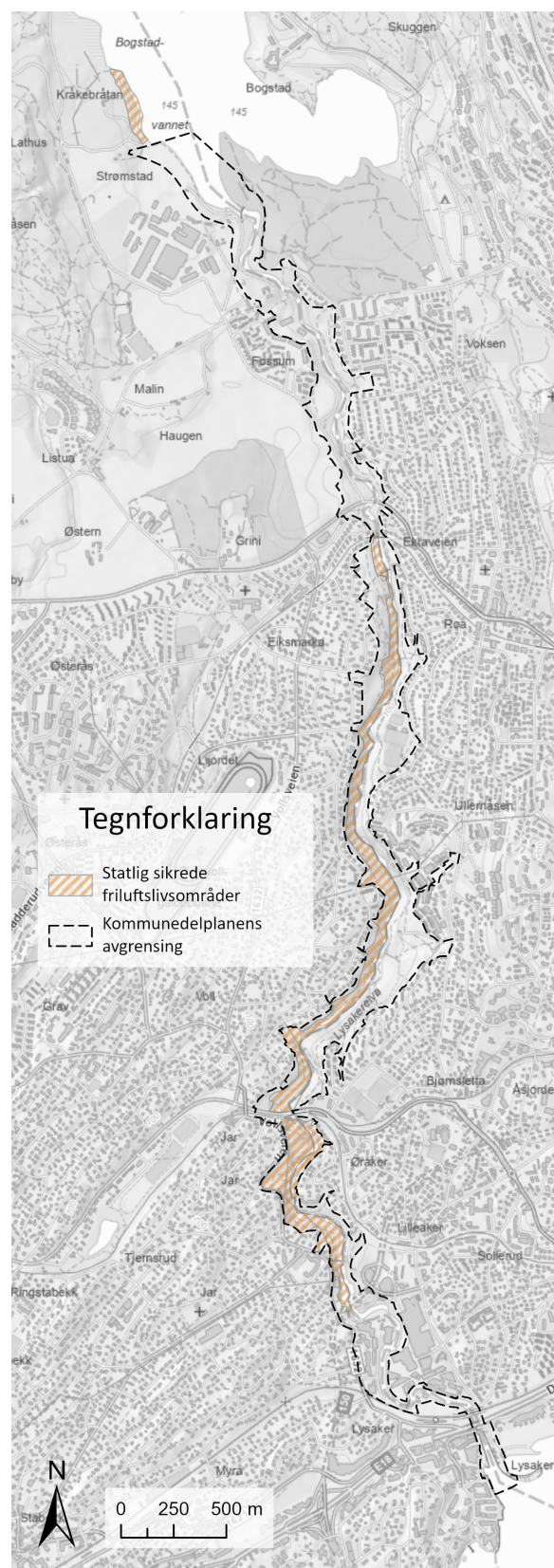
1.2 Statlig sikrede friluftslivsområder

En betydelig del av arealene innenfor planområdet, først og fremst på Bærumssiden, har blitt sikret gjennom ordningen med *statlig sikring av friluftsområder* (Figur 1-4)³. Kommunene har med dette forpliktet seg til å ivareta fremtidig drifts- og tilsynsansvar for disse områdene, og som navnet tilsier ligger det en forutsetning om at arealene skal kunne benyttes og tilrettelegges for friluftsliv og rekreasjon.

Statlig sikring av et friluftslivsområde kan utløse statlig støtte til enkelte sikringstiltak, tilretteleggingstiltak og grunnleggende istandsetting (Miljødirektoratet, 2023). Med støtten kommer også retningslinjer om hvordan området skal forvaltes.

Et av kravene for å utløse statlige midler til tilrettelegging og sikring, er å utarbeide en forvaltningsplan med en anbefaling og vurdering av aktuelle tiltak.

Alle tilretteleggingstiltak i statlig sikrede friluftslivsområder skal ivareta friluftslivet og skal ikke undergrave sikringsformålet. Tiltakene i delrapporten forankres derfor i sikringsformålet, og har som mål å gjøre det enklere å utøve friluftsliv, men samtidig å ivareta arts mangfoldet, truede naturtyper, verdifulle kulturlandskap og kulturminner.

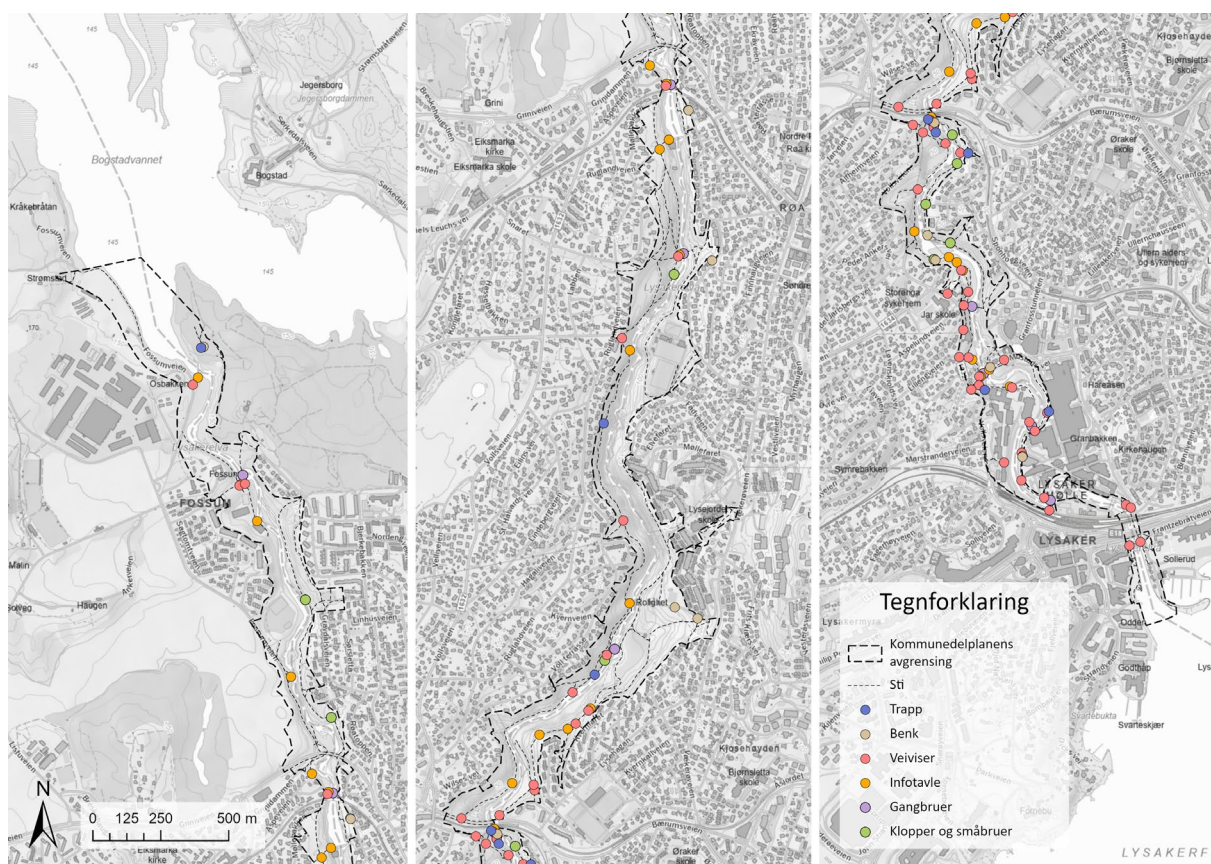
Figur 1-4 Oversikt over statlig sikrede friluftslivsområder.

³ Ordningen ble opprettet på 1950-tallet. Arealene i Bærum på til sammen 243 daa ble sikret i 1983. På Oslosiden ble et areal på 15 daa sikret i 2010.
<https://faktaark.naturbase.no/?id=FS00001036>

1.3 Tilstand

Stiene langs Lysakerelva varierer i standard avhengig av terreng, stigningsforhold og tilgjengelighet. Noen av stipartiene er helt enkle tråkk som har blitt til over tid, mens andre strekninger er grundig opparbeidet, for å tilrettelegge for friluftsliv, i forbindelse med tidligere industri, eller andre infrastrukturprosjekter langs elva. Strekningene har ulik eksponering for slitasje og erosjon, fordi de i ulik grad er utsatt for flom, styrtregn og utrasing. Kommunene har også hatt noe ulik praksis for vedlikehold av stiene.

Generelt er tilretteleggingstiltakene langs elva mest omfattende i den nedre delen mot Lysaker, og avtagende oppover i vassdraget (Figur 1-5). De nordlige delene av planområdet består for det meste av enkel tilrettelegging, der det «enkle friluftslivet» står i fokus. I tråd med det som ofte er praksis for utmarks- og større friluftsområder er det også her lagt opp til at «det som tas med inn tas med ut». Det er derfor ikke plassert ut avfallsbeholdere som en service til brukerne av området.

Figur 1-5 Registrerte tilretteleggingstiltak langs Lysakerelva. Registreringer er basert på tilgjengelig datagrunnlag og egne observasjoner fra befaringer og kan være mangelfulle.

Skiltene langs Lysakerelva er for det meste av nyere dato og i god stand, både når det gjelder infoskilt og veivisere. Skiltene er ikke like godt fundamentert over alt, og står ofte skjevt. Spesielt veiviserne er utsatt for å velte (Figur 1-6). Kommunene har litt ulike utforminger av turskilt, og disse er plassert om hverandre langs elva. Ved flere kryss mangler det skilting, og det har kommet flere tilbakemeldinger på at det er vanskelig å finne fram.

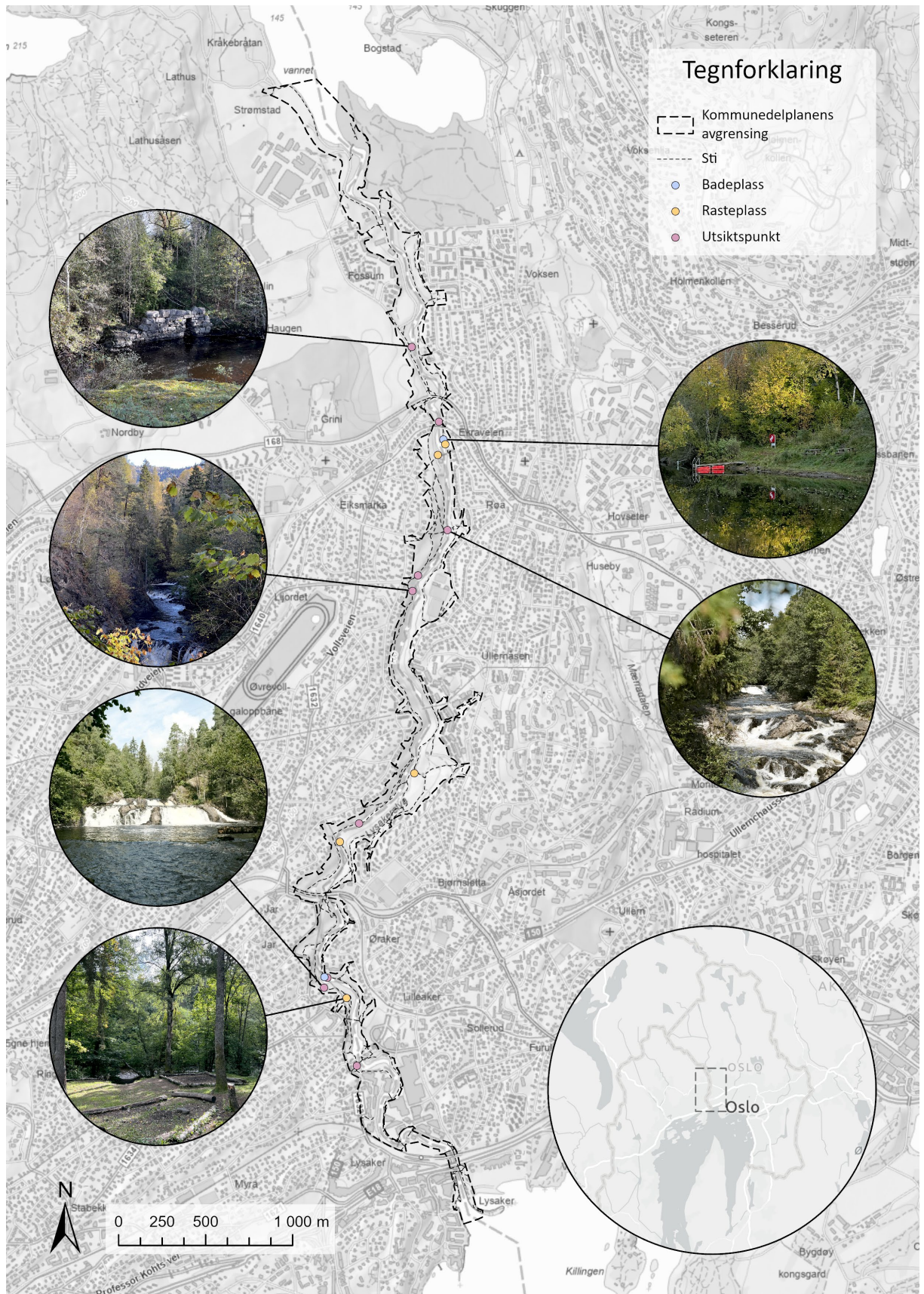
Figur 1-6 Et par hundre meter sør for Jarfyllingen på Bærumsiden har dette skiltet veltet (observasjon juli 2024). Flere andre skilt står i fare for å velte. Foto: Markus Strand.

Stiene langs Lysakerelva går gjennom nokså tett vegetasjon, og siktlinjene er ofte korte. Enkelte steder åpner det seg opp til et utsiktspunkt, en åpen plass eller ned mot elva. De mer åpne stedene er de som i størst grad innbyr til opphold (Figur 1-8).

Lang elva er det bare én tilrettelagt offisiell badeplass som ligger ved Grinidammen. Det er likevel flere steder som blir brukt som badeplasser, blant annet nedenfor Jarfossen. Der har Lilleakerbyen v/Mustad Eiendom nylig satt ut en livbøye (Figur 1-7).

Figur 1-7 Livbøye ved Jarfossen. Foto: Markus Strand.

Figur 1-8 Et utvalg oppholdssteder, i form av utsiktspunkter, rasteplasser og badeplasser.

1.4 Tilgjengelighet

Begrepet tilgjengelighet kan betegne hvor lett det er å komme seg til et område, men kan også benyttes om hvordan det er å bruke området.

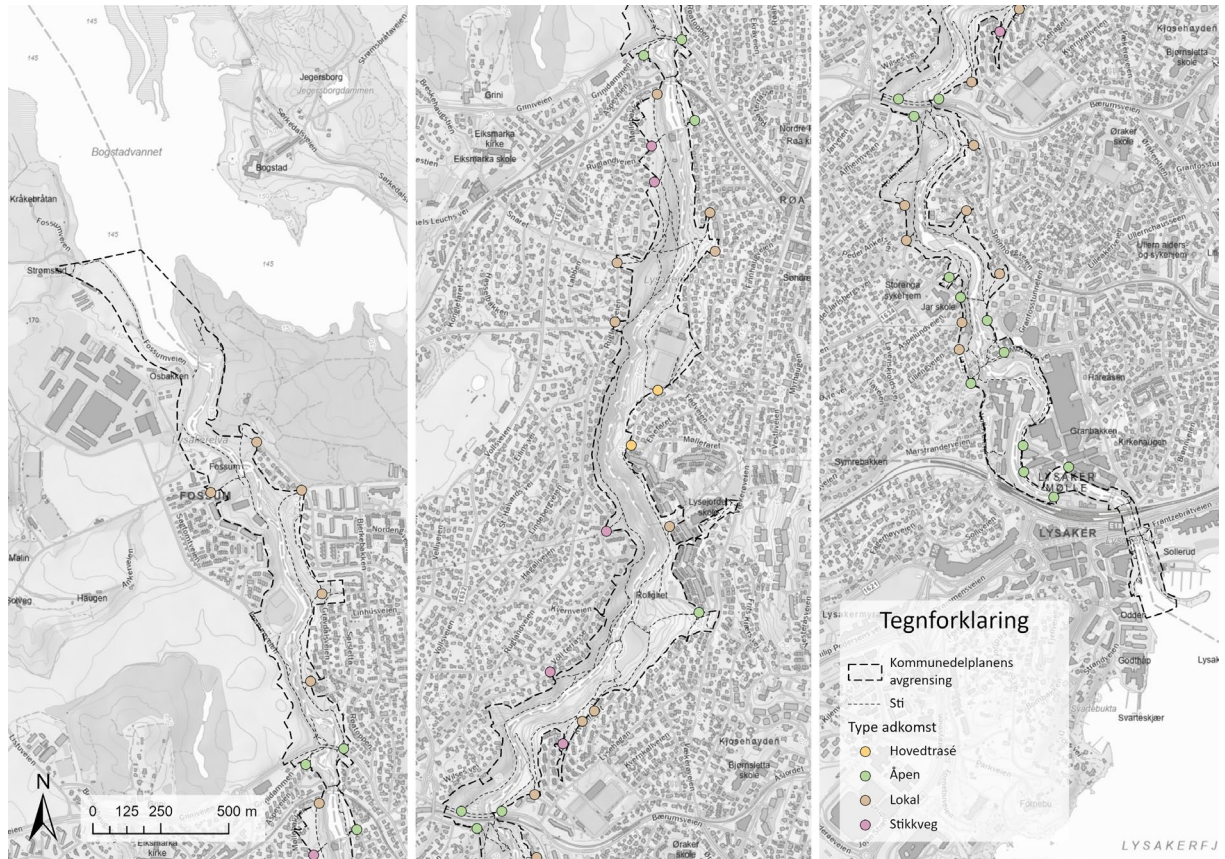
Tilgjengelighet til området

Lysakerelva er stort sett lett tilgjengelig og enkel å finne fram til for publikum. Det er mange adkomstpunkter inn til Lysakerelva, noen større og lett synlige (Figur 1-9), andre mindre og gjerne med utgangspunkt i et boligfelt. Denne variasjonen gjør at man fanger opp ulike typer brukere.

Figur 1-9 Jarbrua er en viktig ferdselsåre på tvers av Lysakerelva som en del av gang- og sykkelnettet. Forbindelsen føles åpen, og det er synlige stier ned mot elva på begge sider av brua. Foto: Markus Strand.

Noen steder er det lett å finne fram til elva og stien, for eksempel der større ferdselsårer krysser over, eller der det er gjort større tiltak ned mot elva. Disse kan kalles åpne adkomster (Figur 1-10). Mange steder er stiene knyttet til boligfelt, og det varierer veldig hvor synlige de er utenfra. Disse er det oftest personer med relativt god lokalkunnskap som benytter seg av. Enkelte steder er stiene delvis privatisert eller oppleves som private, og fremstår ikke som en tydelig offentlig atkomst inn til naturområdet. Disse benyttes som stikkveier til stinettet av en liten gruppe mennesker.

Figur 1-10 Adkomstene har et ulikt uttrykk, og kategoriseres her etter hvor enkle de er å finne og å ta i bruk for en person uten lokal tilknytning. Det har ikke vært mulig å undersøke alle mulige adkomster til naturområdet. Likevel er utvalget stort nok til å si at det er tydelige forskjeller mellom de ulike adkomstene. Adkomstene der hovedtraseen går utenom naturområdet er lagt inn som en egen kategori da disse ansees som spesielt viktige for ferdselen.

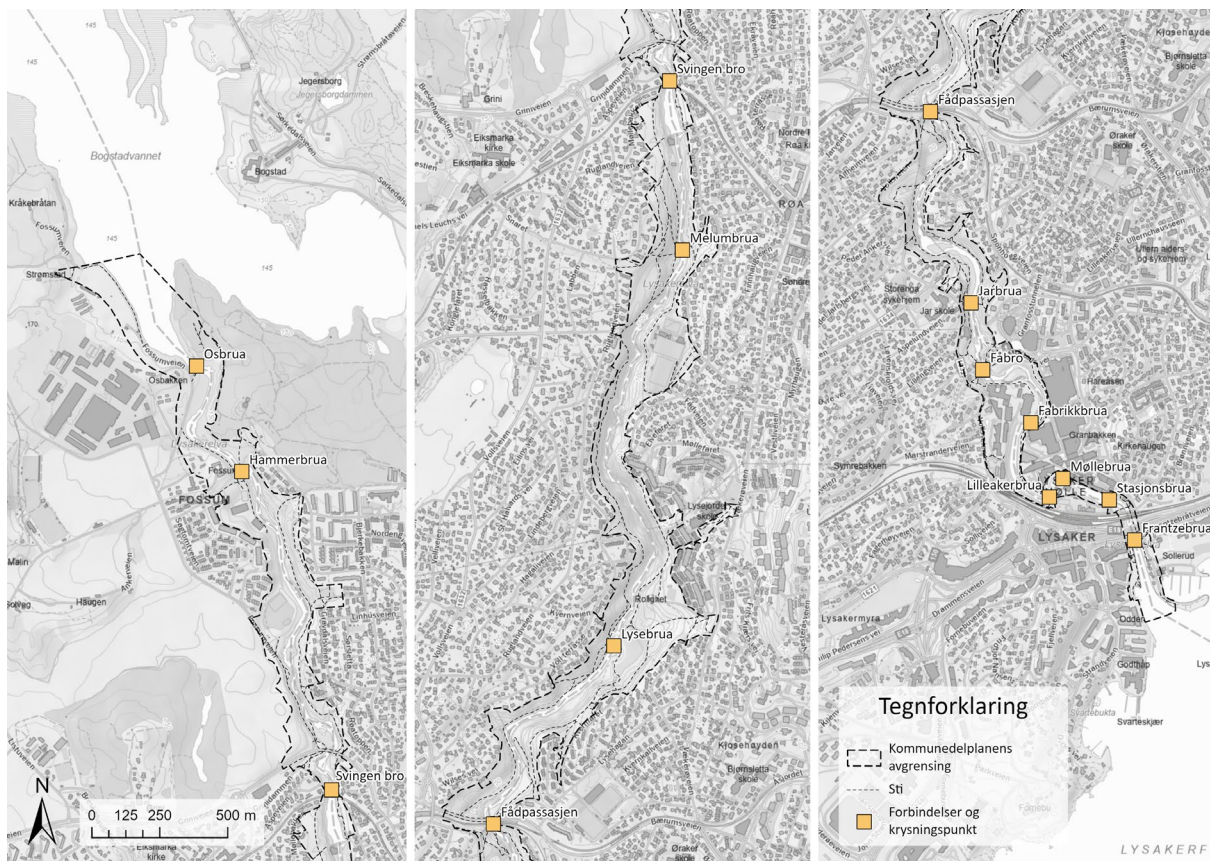
Tilgjengelighet innen området

Per i dag er det stort sett kun universelt utformede gangveger langs den sørlige delen av Lysakerelva, i hovedsak på østsiden av elva nord til Jarbrua. De øvrige strekningene består av en blanding av opparbeidede turveier og mer naturlig oppståtte stier og tråkk. Strekningene har varierende bredde, topplag og fall. Flere av strekningene har brede, godt opparbeidede grustraseer, men det er likevel begrenset fremkommelighet for mennesker med funksjonsnedsettelse på grunn av blant annet bratt terreng, smal stibredde eller hindringer i stien (Figur 1-11).

Figur 1-11 Nettverket av stier langs Lysakerelva har varierende bredde, stigning og ujevnheter. Foto: Multiconsult.

Området er naturlig nok delt i to av Lysakerelva, og tilgjengeligheten internt begrenses av krysningspunkter mellom øst og vest (Figur 1-12). Fra nord til sør begrenses ikke tilgjengeligheten av elva, men på Oslo-siden er det et par strekninger uten sti langs elva på grunn av bratt terreng og store naturverdier som tilsier minst mulig tilrettelegging for menneskelig ferdsel og bruk. Stien går her inn i et boligfelt, og kontakten med elva brytes.

Figur 1-12 Både bruer og Fådpassasjen fungerer som krysningspunkter på tvers av elva og kommunegrensa. Ansvar for forvaltning av krysningspunktene varierer fra sted til sted. Kun enkelte av bruene har fastsatte navn i dag. Videre prosess rundt fastsetting av navn tas med som tiltak i forvaltningsplanens hoveddokument.

1.5 Historisk bruk

1.5.1 Eldre tid

Lysakerelva, eller fra gammelt av Fod eller Fåd, har alltid vært et viktig område for folk som har bodd i nærheten (Senje, 1982). Elva har fram til moderne tid vært mye brukt til fiske, med bestander av både laks og sjørørret. Det tradisjonelle navnets betydning vitner om at elva fra gammelt av har vært en grenseelv mellom ulike administrative enheter, slik den også er i dag. Det er blant annet fortellinger om at baglere og birkebeinere hadde befestninger på hver sin side av elva og skjøt på hverandre.

Det er funnet flere rester etter boplasser, verktøy og våpen fra ulike perioder langs elva, noe som beviser elvas viktige historiske rolle. I dag er ingen av disse kulturminnene synlige, med mindre en vet hva en ser etter. Noe som er synlig, er den første antatte brupasseringen over elva. Den lå omtrent der Fåbrua ligger i dag, noe navnet også bærer preg av (Figur 1-13).

Figur 1-13 Fåbrua og Fåbrufossen, også kalt Granfossen i 2023. Foto: Markus Strand.

1.5.2 Tømmerdrift og industrialisering

Siden middelalderen har elva fungert som kraftkilde til kvernene på gårdene langs Lysakerelva (Senje, 1982). Utover 1500-tallet tok tømmerføringen seg opp, og det ble etter hvert satt opp sagmøller flere steder langs elva. Det tok imidlertid litt tid før det ble skikkelig fart på tømmerfløtingen i Lysakerelva, da elva er krevende å fløte tømmer i og det måtte bygges fløtingsdammer i den øvre delen av vassdraget. Voksen sag er det første sagbruket langs elva som nevnes i skriftlige kilder (1663). Etter dette ble det etablert sagbruk en rekke steder i vassdraget. Fundamentene etter de fleste møllene og sagbrukene er fortsatt godt synlige i landskapet, men er i ferd med å forfalle og kan være farlige å oppholde seg i nærheten av.

På 1740-tallet startet industrien ved Lysaker opp med produksjon av hvit stivelse, pudder og spiker (Senje, 1982). En periode etter 1830 ble ikke kraften i fossen utnyttet til produksjon, men fra 1865 ble det produsert nitroglyserin til dynamitt her. Fabrikken gikk etter et uhell i lufta kun ni år senere, og det ble nedlagt forbud mot å bygge den opp igjen på samme sted. Mustad kjøpte opp fabrikken og det tilhørende anlegget og produserte både papir, spiker og andre varer. Etter økende behov for drikkevann, avtok vannføringen i elva, og turbinene ble satt ut av drift i 1940. Ved Lysakerfossen ble Lysaker Kjemiske Fabrik opprettet i 1859, og de siste møllene måtte vike for industriproduksjon (Figur 1-14). Fabrikken ble sprengt under en sabotasjeaksjon under andre verdenskrig. I dag eksisterer fortsatt flere av industribygningene, men områdene er sterkt transformerte.

En periode mellom 1915 og 1937 ble det produsert kraft fra Grinidammen (Senje, 1982). Etter at elvene til Bogstadvannet ble tatt i bruk som drikkevannskilde, ble vannføringen og muligheten for regulering av vannet mindre. Kraftproduksjonen ble for uforutsigbar og driften ble lagt ned. Dammen står fortsatt i dag, og er en flott badeplass.

Figur 1-14 Det industrialiserte Lysaker, slik det var i 1891. Nasjonalbiblioteket.

1.5.3 Friluftsliv og rekreasjon

De roligere delene av Lysakerelva har mer eller mindre fått stå urørt for utbygging, og har vært til stor glede for friluftslivs- og rekreasjonsbruk gjennom mange tiår. De har vært brukt i alle fall så lenge det har vært mennesker i området med interesse og mulighet for å bedrive friluftsliv, kanskje flere generasjoner tilbake i tid. På Bærumssiden har *Sandbonn* og *Wilseparken* (Figur 1-8) vært to av de mest kjente og populære oppholdsstedene langs elva, spesielt på varme sommerdager når det har fristet med et bad (Figur 1-15). Den kjente fotografen Anders Beer Wilse (f.1865-d.1949) var i mange år bosatt på Jar i nærheten av elva. Han hadde stor interesse for dokumentasjon av landskap og utøvelse av friluftsliv, og var en pionér og pådriver for å fremme rekreasjonsmulighetene langs Lysakerelva. Wilse tok derfor initiativet til å få anlagt en elvepark (Wilseparken), men lyktes kun delvis (Senje, 1982). Problemer med mygg og dels uteliggere bremsset planene, og området som tidligere hadde mer preg av en åpen slette fremstår i dag som gjengrodd med en voksen og relativt tett trebestand.

Figur 1-15 Bading ved Sandbonn i Lysakerelva i 1938. Foto: Anders Beer Wilse.

På 1920-tallet skjøt boligutbyggingen fart rundt Lysakerelva, først på Jar og Voll, og senere på Røa og Eiksmarka (Senje, 1982). Med utbyggingen ble kloakkforurensning et stadig økende problem. Mange engasjerte seg i forurensningssaken, men det skulle gå lang tid før det kom på plass tiltak for å avskjære kloakken fra elva. Etter omfattende arbeid er nå elvas økologiske og kjemiske tilstand gjenopprettet på et godt nivå igjen slik det var før den storstilte boligutbyggingen.

1.6 Dagens bruk

Lysaker'n i juli

(Arild Nyquist)

*Øretten vaka
og øretten spratt
så glefsan i Zulun
jeg kjente atn satt
Jeg kjørtn i stryket
hardt og kontant
og slutten på kjøret
var at jeg vant
Lysakern i juli
stille og kuli*

*Jeg gikk der med stanga
og slang med ei flue
la'n på stryket
så lekkert til skue
Jeg fiska meg oppstrøms
mot verket og sagen
og sola sklei videre
og varma opp dagen
Jeg hadde med niste
og spiste ved mølla
satt der på berget
og gumla og ølla
Lysakern i juli*

*Jeg kom opp til dammen
oppe ved Grini
der bada ei jente
i rosa bikini
Jeg skifta til Coachman
og begynte å slenge
og jenta hun var der
og jeg blei litt lenge

Lysakern i juli stille og kuli
Jeg gikk der med stanga
og slang med ei flue
la'n på stryket
så lekkert til skue*

1.6.1 Friluftsliv og rekreasjon

For noen er det kanskje drømmen om en laks eller ørret som trekker dem mot Lysakerelvas bredder, for andre er det helt andre ting, men ofte er det en kombinasjon av flere motiv - som for Arild Nyquist. Han ble født i 1937 og vokste opp på Røa i en tid der friluftsliv og rekreasjon hadde blitt hovedaktiviteten langs elva.

Mangfoldet av opplevels- og rekreasjonsverdier er først og fremst forankret i områdets forlokkende naturkvaliteter. Kontrasten er stor mellom den «ville» elvenaturen og Lysakerbyens urbanitet, trafikk- og samferdselsårer som krysser elvedalen og alle de tettbebygde boligområdene langs elvas løp. For alle menneskene som i dag bor, jobber eller besøker området er Lysakerelva med sin natur et svært viktig og verdifullt område for friluftsliv og rekreasjon. Bruken og opplevelsene er varierte, men felles er at naturkvalitetene og -mangfoldet står i sentrum (Figur 1-16).

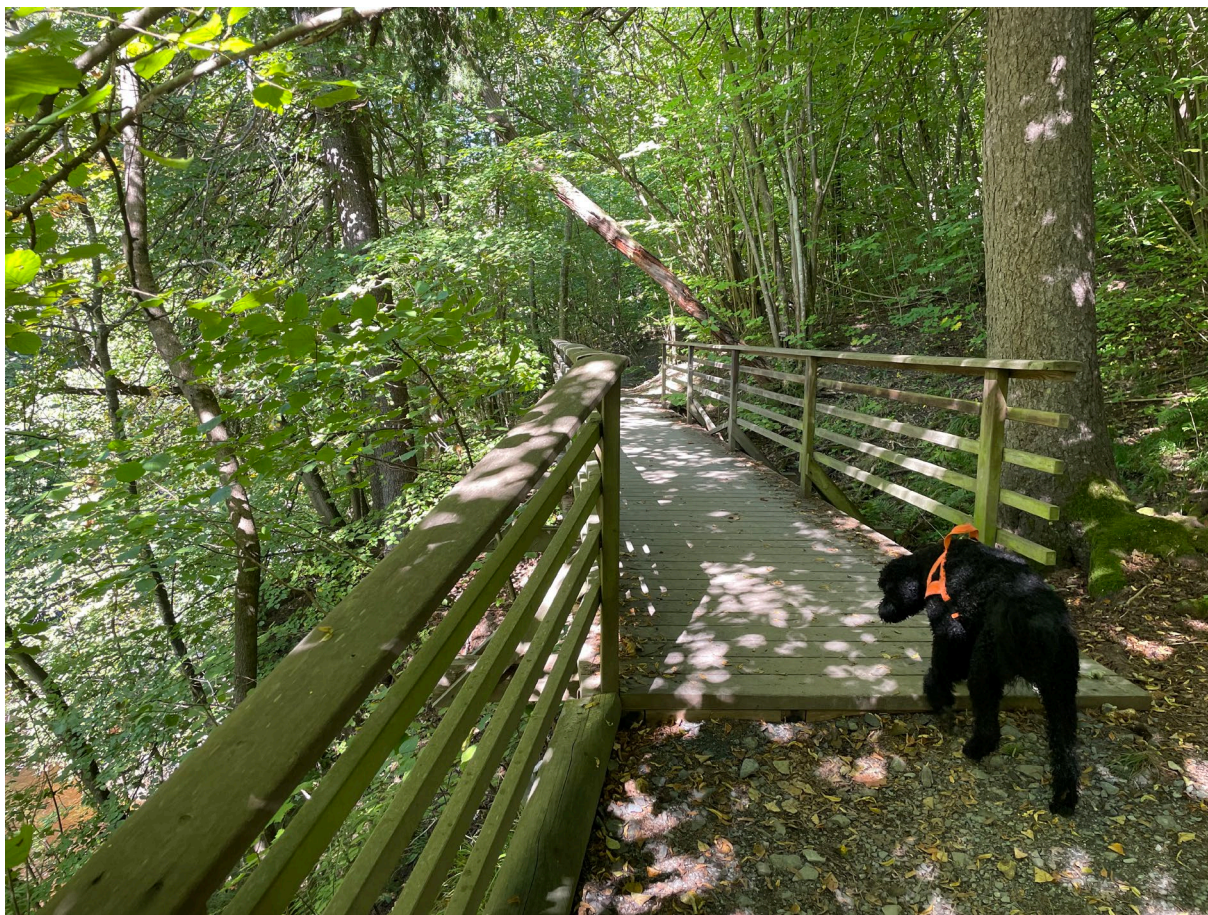

Figur 1-16 Jarfossen er et flott syn fra begge sider av Lysakerelva. I bakgrunnen vitner en kraftlinje om den bynære beliggenheten. Foto: Markus Strand.

Lysakerelva er ett av Oslo kommunes vedtatte *stille områder*⁴, som er utpekt på bakgrunn av lave støynivåer og store rekreasjonsverdier. De stille områdene er plukket ut for å synliggjøre ro og stillhet som en stor verdi, spesielt innenfor byggesonen. En stille sone, med de kvalitetene det innebærer, er ofte vanskelige eller umulige å erstatte. De beskyttes derfor gjennom kommuneplanen ved å hindre tiltak som potensielt kan påvirke negativt.

Hovedvekten av Lysakerelvas brukere er ulike kategorier av turgåere. Mange er fra nærmiljøet og bruker området til å lufte seg selv eller hunden (Figur 1-17). Andre oppsøker Lysakerelva til tross for avstanden fra hjemmet, blant annet på grunn av de store naturkvalitetene. Noen legger også deler av den daglige jobbreisen gjennom området, enten på tvers eller langs en strekning. Stinettet brukes også hyppig som treningsområde av de som foretrekker å løpe og jogge i kupert terreng.

⁴ Stille områder ble først omtalt i kommunedelplanens arealdel fra 2015 (Oslo kommune). Stille områder er områder der friluftsliv i stille omgivelser er et viktig formål. Utvikling av støyende virksomhet skal plasseres så det ikke påvirker de stille sonene vesentlig i negativ forstand.

Figur 1-17 De opparbeidede stiene er til glede for både to- og firbeinte. Foto: Tom Reese Larsen.

Utover å bevege seg langs Lysakerelva, er det mange andre aktiviteter som utøves i området. I generasjoner har barn som vokser opp i nærheten av elva til dels brukt naturen som lekeplass, mens voksne gjerne trenger et insentiv for å komme seg ut. Aktiviteter som fiskeing og naturfotografering fanger interesse blant noen, mens andre er opptatt av fugler, botanikk eller insekter. På sommerstid er bading en populær aktivitet uavhengig av alder. Fiskeing er den enkleste aktiviteten å tallfeste omfanget av, der hundrevis årlig søker om fiskekort.

Med årene har det dukket opp mange måter å bruke naturen på. For noen byr det unike landskapet langs Lysakerelva på bratte og utfordrende klatreløyper, mens det for andre er mange spennende stryk å forsere med elvekajakk. Naturområder som dette er også en egnet arena for langt roligere aktiviteter som yoga og meditasjon som nyter godt av stillheten området kan tilby.

Fra gammelt av har folk oppholdt seg over lengre tid langs Lysakerelva. Til et stykke utpå 1900-tallet bodde enkelte personer, som av ulike grunner sto utenfor samfunnet eller ikke ville ha noe med det å gjøre, i enkle hytter.

1.6.2 Historie og kulturminner

Det som en gang har vært leveområdet og dannet livsgrunnlaget for en rekke mennesker, lever videre gjennom historiebøker og mer eller mindre synlige kulturminner (Figur 1-18). I tillegg til naturopplevelser, er alle kulturminnene og områdets rike kulturhistorie også en svært viktig del av turopplevelsen for mange som besøker og bruker området.

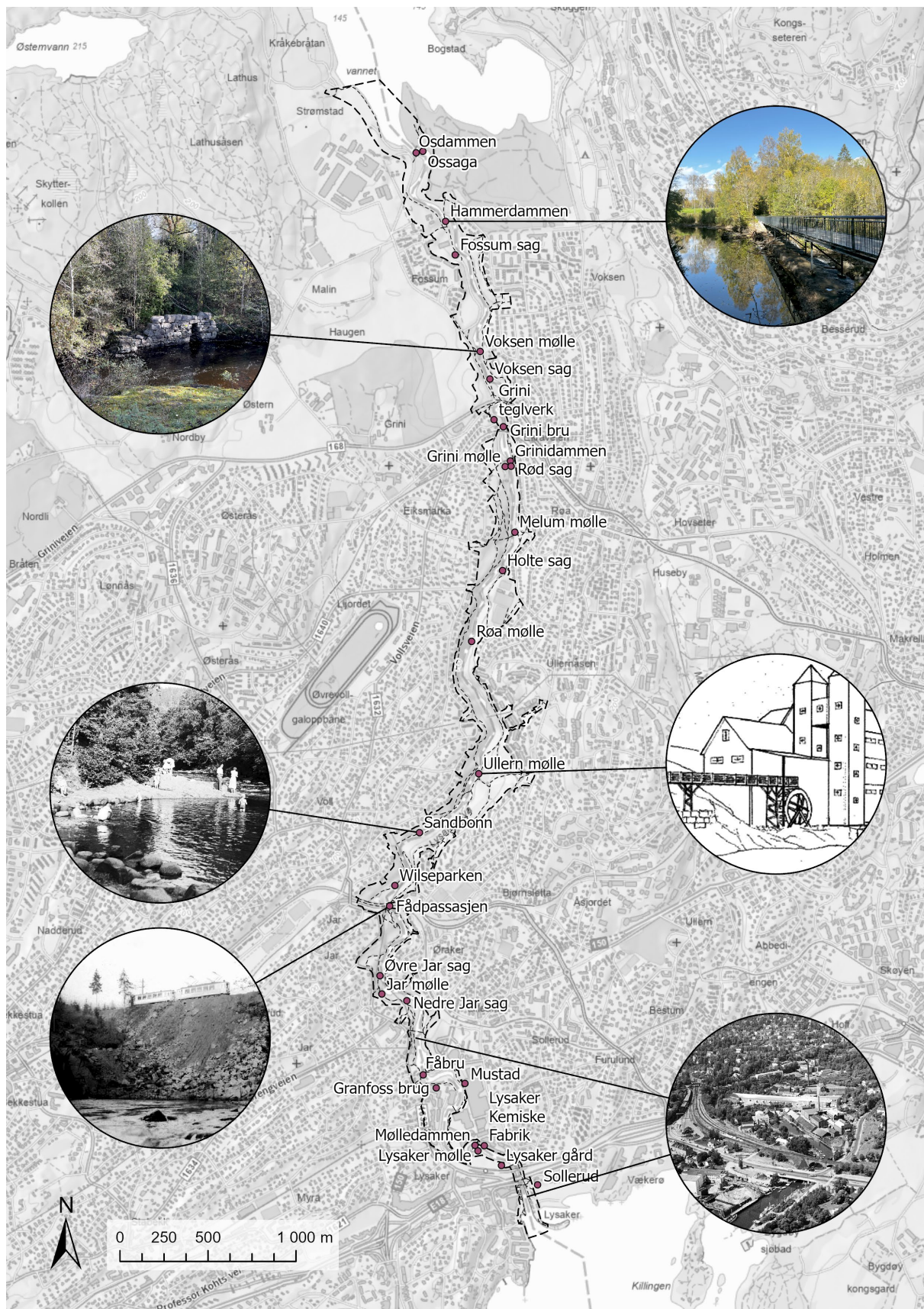

Figur 1-18 Voksen mølle er et av de mer synlige kulturminnene langs Lysakerelva. Foto: Markus Strand.

1.6.3 Læring

Barnehager og skoler i nærheten av Lysakerelva bruker naturområdet hyppig både som rekreasjonsområde og som læringsarena. Området egner seg ikke kun i forbindelse med gym og naturfag, men også for å lære blant annet historie, geografi, geologi, matematikk og fysikk. Lysakervassdragets Venner har laget en rekke oppgaver for ulike fagområder ment for elever helt fra starten av grunnskolen til videregående elever (Lysakervassdragets Venner, 2020).

Langs elva er det en rekke informasjonsskilt knyttet til ulike mer eller mindre synlige kulturminner. De gir et inntrykk av hvilken rolle elva har hatt for menneskene som har bodd i området og livene de levde. Enkelte utvalgte kulturminner og historiske steder er vist i Figur 1-19.

Figur 1-19 Oversikt over noen historiske steder (kulturhistoriske miljøer/objekter) langs Lysakerelva. Bildene fra toppen: 1. Hammerdammen, 2. Ruinene av Woxen mølle, 3. Rekonstruksjon av Ullern mølle (LvV), 4. Sandbonn, 5. Fådpassasjen, 6. Flyfoto av Lysaker 1956.

1.6.4 Organisert aktivitet og idrett

Størstedelen av arealene som omfattes av kommunedelplanen for Lysakerelva er natur- og friluftsområder som er åpne for allmenn bruk.^[5] Det har foreløpig ikke vært utarbeidet regler eller retningslinjer for å regulere eller styre aktiviteter og friluftsb Bruken utover det som følger av friluftsløven og gjeldende arealplaner. Topografien og naturforholdene legger i seg selv mange føringer og begrensninger for hva som er aktuelle og mulig aktiviteter.

Flere idrettslag og foreninger har Lysakerelva som sitt nærområde, men innenfor selve planområdet er det kun Røa idrettspark (Røa IL) og «Barketomta» (Fossum IF) som er opparbeidede anlegg for idrett og aktivitet (fotball, kunstgressbaner). Friområdet ved Lysejordet var i noen år benyttet som ski-/akebakke med et lite skitrekk, men den er nå nedlagt.

Fossum IF har ellers en stor orienteringsgruppe som bruker områdene langs elva til kart og trening med utsetting av små midlertidige poster i terrenget. Tilsvarende er området også i bruk til turorientering som benytter sine egne poster.

Av arrangementer og organiserte aktiviteter bør nevnes at stiene langs Lysakerelva siden 2015 har vært en viktig arena for arrangementet Ecotrail^[6]. Dette er et internasjonalt terreng- og ultraløp som nå arrangeres i flere storbyer i Europa (Ecotrail, u.d.) med voksende interesse og deltakelse. Konseptet setter fokus på bærekraft og legger til rette for at flere skal utforske naturløypene i sitt urbane nærmiljø (Figur 1-20). Det er ulike distanser å velge mellom, men alle traséene, med unntak av den korteste, er lagt til stiene langs Lysakerelva.

^[5] Unntakene er arealer som i kommunedelplanen er regulert til bebyggelse og anlegg. Dette gjelder samferdselsanlegg og teknisk infrastruktur, næringstomter v/Lysaker og Grini Mølle, tilgrensede boligtomter, et landbruksareal ved Grini samt Røa idrettsanlegg. For noen boligeiendommer som grenser mot Lysakerelva har deler av tomtene arealformål natur- og grønnstruktur, men er ikke en del av allment tilgjengelig friluftareal.

^[6] Ecotrail hadde totalt ca 900 deltakere i sitt første arrangementsår i 2015. I 2024 var antallet deltakere økt til totalt ca 3000 og har nå blitt det største ultraløpet (dvs. løp som er lengre enn maraton - 42195 m) i Norge. Deltakerne kan velge mellom traséer på 10, 21, 31, 50 og 80 km, der stiene langs Lysakerelva inngår i alle unntatt den korteste.

Figur 1-20 Deltakere underveis i Ecotrailløpet som arrangeres årlig langs Lysakerelva. Foto: Ian Coreless Photography.

Elveløpet er et annet mer lokalt løp som har vært arrangert de siste 20 årene i regi av Ullern Fotball og i samarbeid med det lokale næringslivet på Lysaker. Her benyttes også stitraseene langs den nedre delen av elva mellom Lysaker og idrettsanlegget til Ullern fotball.

1.7 Forvaltning

1.7.1 Tidligere tiltak

De senere årene har det blitt gjennomført noen få tilretteleggings- og rehabiliteringstiltak langs Lysakerelva knyttet til friluftsliv og rekreasjon:

Brua over Hammerdammen ble rehabilitert i 2022 og var et samarbeidsprosjekt mellom Oslo og Bærum. Fådpassasjen, som var en lenge etterlengtet turveiforbindelse gjennom Jarfyllinga (fundamentet til Bærumsveien og Bærumsbanen) ble opparbeidet samtidig med oppgraderingen av Bærumsbanen og åpnet i 2010 (Figur 1-21). Fyllinga ble i sin tid etablert i forbindelse med kollektivutbygging i 1924 og skapte en sterk barriere for en sammenhengende ferdselsmulighet i elvenaturen. Den nye gangtunnelen har bidratt til en vesentlig økning i ferdsel og bruk av områdene langs Lysakerelva.

Samtidig som Fådpassasjen ble etablert ble også en god del av stitraseene på både Oslo- og Bærumssiden i dette området oppgradert og forsterket med rekkverk/håndløpere, grovere fundamenter, nytt toppdekke, forstøtningsmurer av naturstein, bordganger og fjellsikring på utsatte partier (Figur 1-22).

I denne forbindelsen var det også utarbeidet planer for etablering av to nye bruforbindelser, en oppstrøms og en nedstrøms Jarfyllinga, men disse planene ble ikke gjennomført.

Av mindre omfang kan nevnes tiltak med skilting av kulturminner og informasjonstavler på Bærumssiden samt oppsetting av håndløpere og rekkverk på ulike strekninger.

Figur 1-21 Fådpassasjen gjennom Jarfyllingen har knyttet stinettet sammen i mye større grad enn tidligere, da en måtte forsere både trikketraseen og Bærumsveien. Foto: Markus Strand.

Figur 1-22 Sør for Jarfyllinga er flere av de bratte partiene forsterket og oppgradert, med ny opparbeidelse av stier, bordganger, murer og rekkverk. Til venstre i bildet skimtes stien opp til Fådpassasjen. Foto: Markus Strand.

1.7.2 Dagens forvaltning

Oslo kommune anslår (pr. 2024) en årlig driftskostnad på om lag 400 000 NOK knyttet til skjøtsel og vedlikehold av anlegg og infrastruktur på sin side av Lysakerelva. I tillegg kommer tilleggsarbeider knyttet til trær og skader på turveinettet. Ekstrakostnadene estimeres til mellom 50 000 og 100 000 NOK i året.

Bærum kommune melder (pr. 2024) om en fast driftskostnad på om lag 250 000 NOK i året knyttet til skjøtsel og vedlikehold. Tilleggskostnadene varierer mye. I 2022 var de på ca. 190 000 NOK, mens de i 2023 var på rundt 670 000 NOK, noe som kan forklares med de store nedbørsmengdene på høsten.

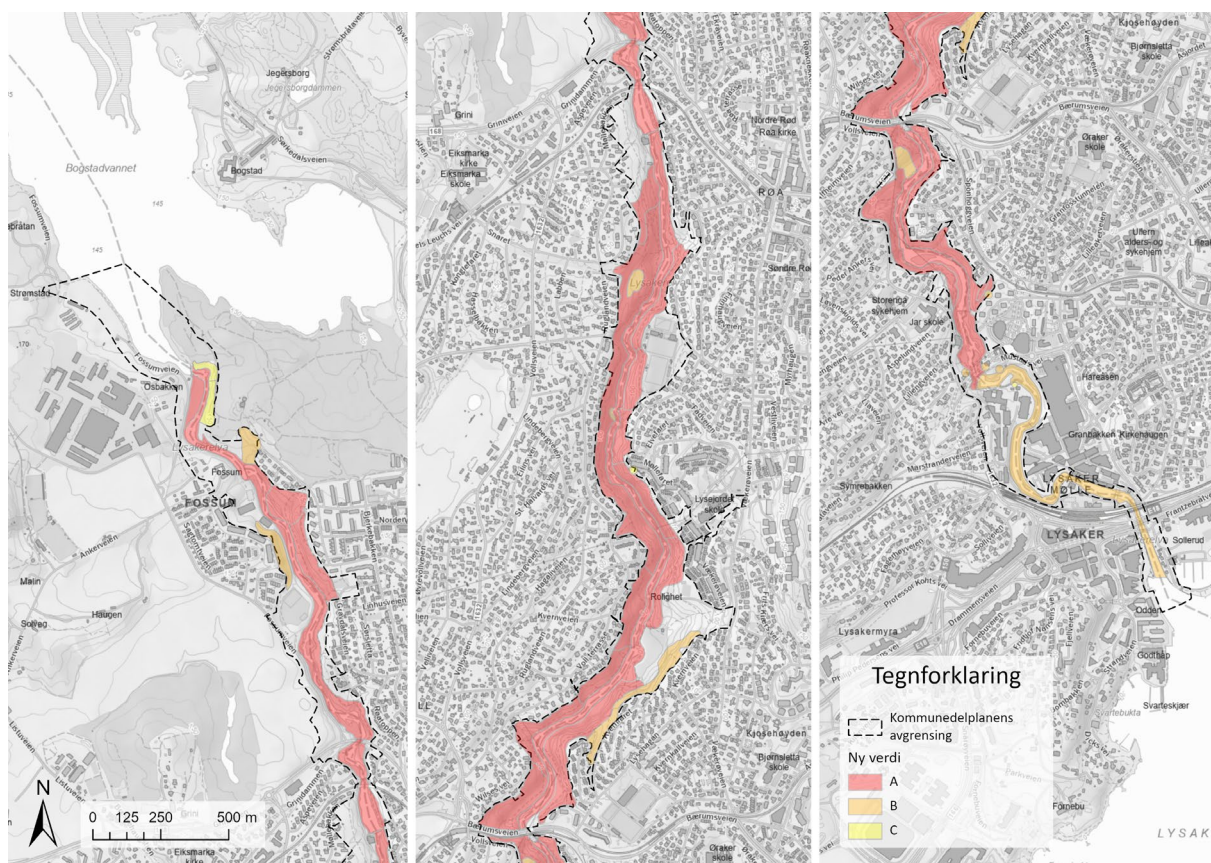
Den offentlig kommunale forvaltningen er godt hjulpet av frivillige organisasjoner og velforeninger som bidrar med utbedring av små og mellomstore tiltak. Av disse er Lysakervassdragets venner (LvV) den største bidragsyteren, som blant annet har bidratt med reparasjon av håndløpere og gjerder, samt opprusting av toppdekke og etablering av klopper på fuktige og erosjonsutsatte partier (Lysakervassdragets Venner, 2024).

2 Utfordringer

2.1 Innledning

Lysakervassdraget er et særpreget naturområde i et ellers tettbygd bybilde, med spesielt store naturverdier og et rikt natur- og arts mangfold (Figur 2-1). I tillegg har elvedalen et historisk sus, med mange kulturminner fra elvas rolle som industriområde.

Naturverdiene er godt bevart langs elva sammenliknet med omkringliggende områder, da flere strekninger har fått stå nokså upåvirket etter at industrien langs elva etter hvert ble avviklet. Kulturminnene langs elva har også i stor grad fått stå urørte, men har i større grad forvitret og forfalt med årene. Bruken av området har tatt seg opp de senere årene, og fører til økte interessekonflikter mellom friluftsliv og rekreasjon på den ene siden og bevaring av natur- og kulturverdier på den andre. Økt bruk kan blant annet føre til mer slitasje på naturen, og kan medføre en forventning om økt tilrettelegging og utvikling av områder.

Figur 2-1 Verdiene av naturtypene langs Lysakerelva ble oppdatert etter Biofokus' kartlegging høsten 2023. Naturverdiene er for de fleste naturtypelokalitetene vurdert høyere enn ved tidligere kartlegginger, og svært mange av naturtypene langs Lysakerelva har fått høyeste verdi. Kartleggingen følger DN-håndbok 13.

2.2 Hovedtrasé

Det er et økende press for å tilrettelegge bynære friluftsområder for alle brukergrupper, både med tanke på universell utforming og diverse aktiviteter som blant annet bading, fiske og rasteplasser. Samtidig som ønsket om å bruke de bynære naturområdene øker, blir også behovet for å beskytte naturområdene større. For å hindre unødvendig fremtidig slitasje, er det behov for noen tiltak som for eksempel kanalisering av ferdsel og informasjon/opplysning om naturverdiene langs traseene.

I kommunedelplanen er det foreslått en sammenhengende tursti – en hovedtrasé, som ett av hovedtiltakene i planen:

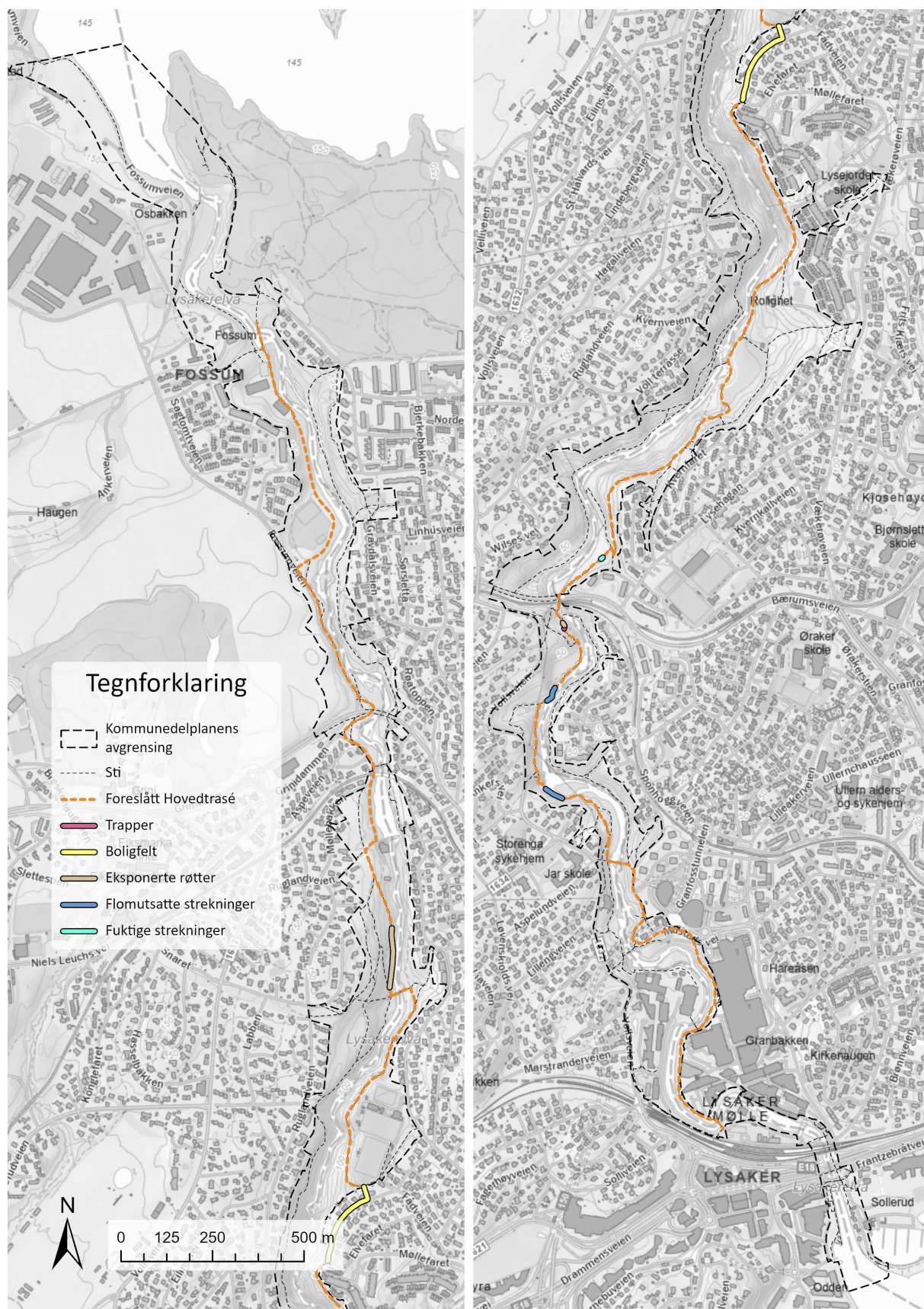
«Planen legger til rette for at det skal være en hovedturstitrasé som går vekselvis mellom Oslo og Bærum. Denne skal i nedre del av vassdraget gå på Bærumssiden fra Elveveien til Møllefossen. Derfra går den over til Oslosiden opp til gangbroen ved Jar skole, her går den videre oppover på Bærumssiden frem til ny bro på sørsiden av Jarfyllingen, der den krysser over til Oslo igjen opp til gangbroen ved Snaret. Her går den videre opp på Bærumssiden til Sagdammen. Det er ønskelig at den skulle gått på Bærumssiden helt opp til dammen på Bogstadvannet og krysse over denne, men per dags dato er denne stengt. Videre går forbindelsen på Bærumssiden opp langs elven til Bogstadvannet.» (KDP, Hovedrapport s. 41).

Kommunedelplanen henviser videre til plassering av hovedturstitraseden i plankartet. Det som kommer fram av kommunenes plankart, samsvarer ikke med forslaget i kommunedelplanen, og inkluderer en rekke stier på kryss og tvers. Forvaltningsplanen tar utgangspunkt i den skriftlige beskrivelsen av hovedturstitraseden i kommunedelplanen, men traseden er justert noe da det ikke er bygd noen bruer ved Jarfyllingen (Figur 2-2). Kommunedelplanen hadde dette som forutsetning for plassering av hovedtraseden.

Den sammenhengende hovedturstitraseden skal ha en relativt stor grad av tilgjengelighet og fremkommelighet, for å sikre tilgang for så mange brukergrupper som mulig. I tillegg skal hovedtraseden styrke forbindelsen mellom marka og kysten.

Hovedturstitraseden som er foreslått i forvaltningsplanen unngår de fleste og mest krevende partiene som finnes langs turveinettet. Likevel er det flere utfordrende strekninger langs den foreslåtte hovedtraseden (Figur 2-2). Dette omfatter blant annet trapper, en strekning gjennom et boligfelt, røtter og annet ujevnt underlag, områder utsatt for utvasking og erosjon samt permanent våte partier.

Samtidig som det er et mål å gjøre Lysakerelva mer tilgjengelig for flere brukergrupper og gjøre hovedtraseden mer fremkommelig, er det også et mål i planen å gjøre så små naturinngrep som mulig. Mange steder vil en tilrettelagt løsning kunne føre til store inngrep som ikke er forenelig med målene om bevaring av natur.

Figur 2-2 Hovedtraseen som foreslått i forvaltningsplanen med utfordrende strekninger.

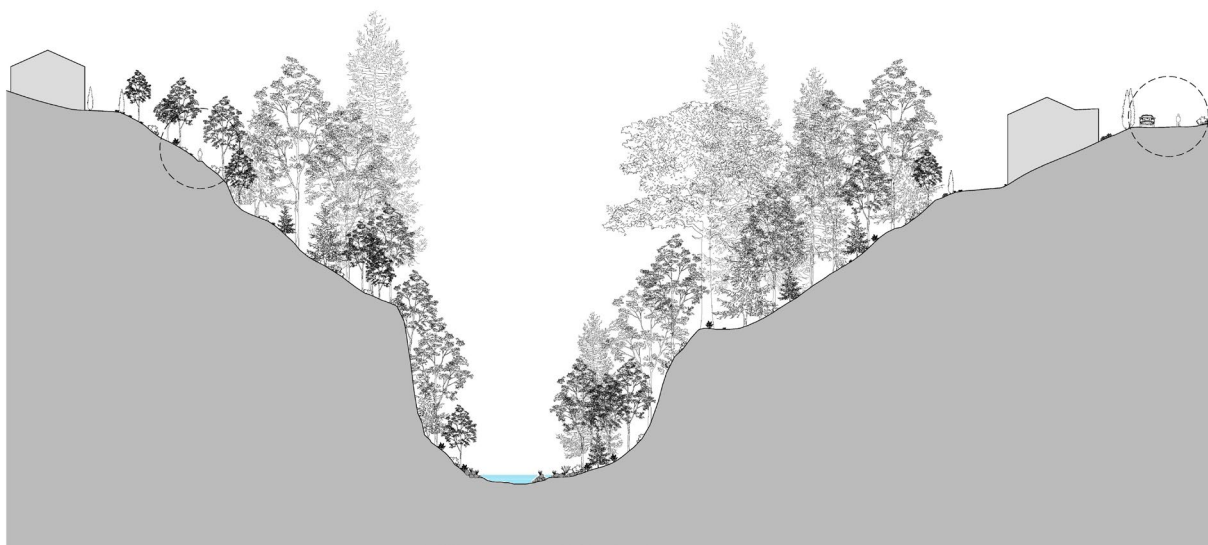
Det sier seg selv at trapper og universell utforming går dårlig overens. Langs den foreslåtte hovedtraseen er det én trapp like sør for Jarfyllinga (Figur 2-3). Dersom traseen skal legges på en

måte som tar hensyn til en slakere stigning, må den legges om. En slakere stigning krever et vesentlig tiltak, noe som vil medføre store kostnader og tap av naturarealer. Trappa har noe ujevne trinn, med ulik oppfylling av grus. Rekkverket er vinglete, og oppleves ikke helt trygt for alle. Skråningen hadde vært mer utfordrende å forsere uten trapp, da det er bratt og mange eksponerte røtter i området. Spesielt i etterkant av regnfall, ville det ha vært sleipt og gjørmete å ta seg fram.

Sør for Røa-banen går den foreslåtte hovedtraseen gjennom et boligområde, noe som er uheldig for naturopplevelsen (Figur 2-4). For fremkommeligheten i seg selv er ikke dette noe problem, da dekket er flatt og fast. Det som er et større problem er at vegen deles med andre trafikanter, noe som kan by på sikkerhetsutfordringer. Stien tilbake inn til Lysakerelva kan dessuten være vanskelig å finne igjen om en ikke er godt kjent. Alternativene til å legge hovedtraseen gjennom boligfeltene er også utfordrende. Terrenget på østsiden av elva er bratt og utilgjengelig, og uegnet til å anlegge en ny sti. Dessuten er det problematisk å anlegge ny sti her både av terrengmessige årsaker og risikoen for tap av naturverdier. På vestsiden av elva har stien en mye enklere standard og det vil kreve omfattende tiltak å få like god standard her som på østsiden.

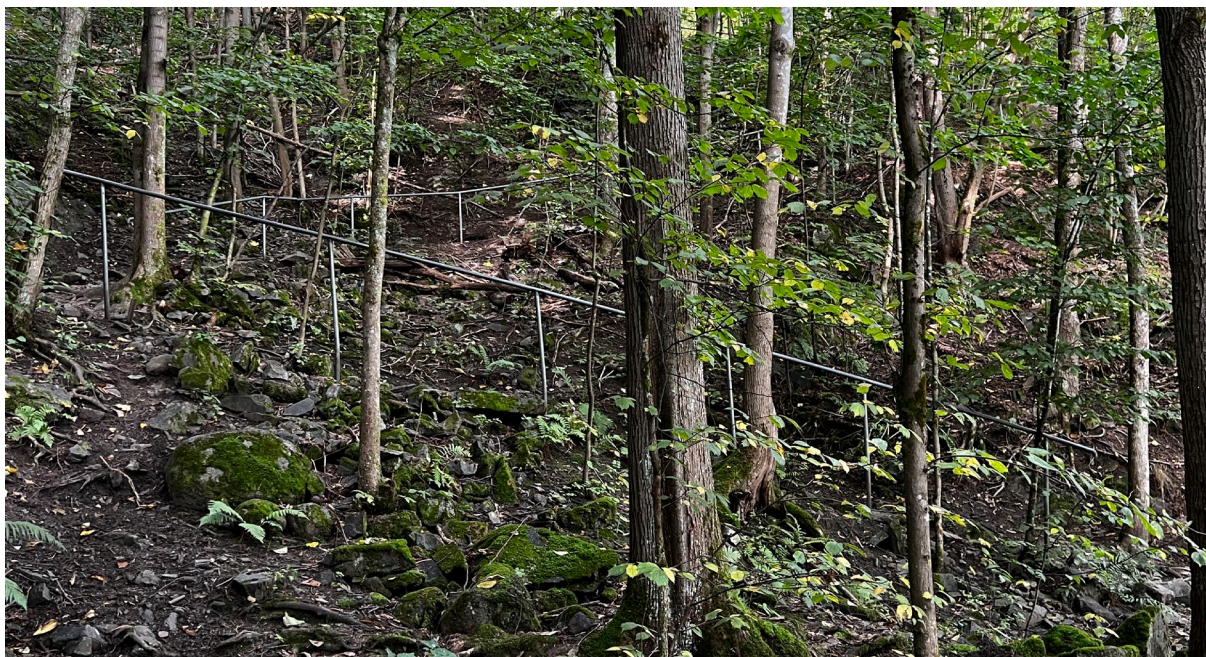

Figur 2-3 Trappa sør for Jarfyllingen er noe ujevn og har et vinglete rekkverk. Foto: Markus Strand.

Figur 2-4 Et tverrprofil av Lysakerdalen på et av de bratteste og mest utilgjengelige strekkene langs elva, sør for Røa-banen. Stien på Bærumsiden (markert til venstre) er akkurat stor nok til at en person kan ta seg fram, og ligger høyt over elva. På Oslosiden (markert til høyre) er det på denne strekningen ingen egen tursti, men hovedtraseen følger kjørevegen i boligfeltet. Illustrasjon: Multiconsult.

Lysakerelva skjærer gjennom landskapet, og etterlater flere steder nokså bratte skråninger. Stiene langs elva følger for det meste det naturlige terrenget, og har derfor stedvis et ganske bratt fall. De bratteste bakkene unngås i stor grad langs hovedtraseen, men det er enkelte bratte strekninger som må forseres, blant annet ved Jarfossen (Figur 2-5). Bratte stigninger kan ofte være utfordrende å gå langs, og kan i tillegg bli svært glatte etter nedbør. Det er vanskelig å gjøre noe med stigningsforholdene uten store tiltak som vil være lite forenelig med målet om å gjøre minst mulig inngrep i områdets naturverdier og -miljø.

Figur 2-5 Opp forbi Jarfossen er det akkurat plass til en smal sti. Denne høydeforseringen er en av strekningene med størst stigning langs hovedtraseen. Foto: Markus Strand.

I Bærum går turstien stort sett gjennom skogen og tett på trær, og det er mange strekninger med eksponerte røtter (Figur 2-6). Etter mange år med tråkk, forsvinner jordsmonnet gradvis, og røttene blir mer eksponerte. Røttene gjør det vanskelig å komme seg fram for noen brukergrupper. Røttene gjør det også krevende å gjøre tiltak som ikke går på bekostning av trærne og naturverdiene. Bærum kommune er tydelig på at det ikke er aktuelt med tilrettelegging som går på bekostning av naturmangfold og naturverdier. Skånsomme løsninger utelukkes ikke, men krever videre utredning.

Der traseen går langs elvebredden, er den mer utsatt for utvasking og erosjon ved flomhendelser. Noen utsatte strekninger er rustet opp for å tåle større vannføring, men også disse bærer preg av å ha blitt oversvømt og vasket ut av de store kreftene (Figur 2-7). Gjentatte skader gjør det kostbart å holde traseen ved like. Gjøres det ikke jevnlig, reduseres fremkommeligheten. Opplevelsen av de opparbeidede turstiene kan også reduseres ved synlig vedlikeholdsetterlep.

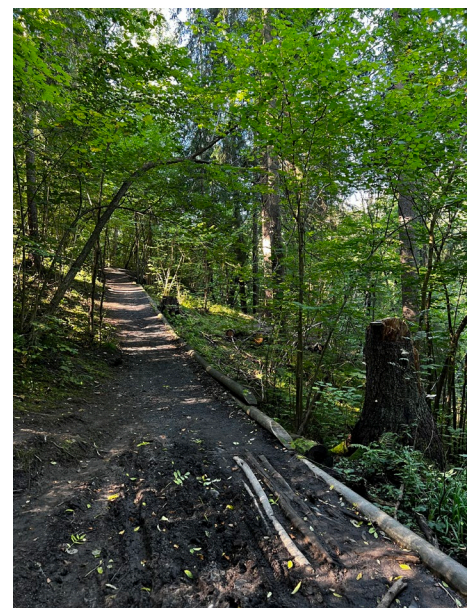

Figur 2-6 Enkelte steder er det eksponerte røtter som kan gjøre det vanskelig å komme fram for noen, og vanskelig å gjøre tiltak som ikke går på bekostning av trærne. Foto: Tom Reese Larsen.

Figur 2-7 Turveitraseen sør for Jarfossen er en av strekningene som har blitt betydelig rustet opp de senere årene. Likevel har deler av toppdekket blitt vasket vekk etter de store nedbørmengdene høsten 2023. Foto: Markus Strand.

I søkk, forsenkninger og lavbrekk er stien i større grad utsatt for stor vannmetting. Langs hovedtraseen er det få spesielt utsatte strekninger. På enkelte steder kan det likevel være aktuelt å utbedre noe med klopper, bedre drenering eller grøfting for å hindre at bredden på stien utvides unødvendig (Figur 2-8).

Figur 2-8 Selv om perioden før befaringsstidspunktet var preget av pent og tørt vær, var det likevel gjørmete å ta seg forbi dette strekket nord for Jarfyllinga. Foto: Markus Strand.

2.3 Øvrig stinett

Utover strekningene som er foreslått i den nye hovedtraseen, er det et stort stinett med varierende kvalitet som utgjør tuområdet. Det aksepteres at kvaliteten utenfor hovedtraseen er varierende og på et noe lavere nivå, og stort sett får stå urørt av hensyn til naturverdiene. Likevel er det flere enkeltlokaliteter som kunne blitt oppgradert for å bedre fremkommeligheten og samtidig ikke ha særlig negative virkninger på naturverdiene. I noen tilfeller vil tiltak også kunne legge til rette for å verne om eller styrke naturverdiene.

Det øvrige stinettet har mange av de samme utfordringene som hovedtraseen, men omfanget er ofte større, i og med at hovedtraseen er lagt der det er best forutsetninger knyttet til terreng og eksisterende infrastruktur. De alternative traseene har ofte store opplevelseskvaliteter, og mange velger derfor å gå der. Det er derfor viktig å holde traseene i god nok hevd til fortsatt å kunne brukes, uten fare for sikkerhet og unødvendig slitasje på naturen. Alternativt kan enkelte mindre brukte stier få gro igjen, og ferdsele kanaliseres til hovedtraseen og andre mer brukte stier.

Figur 2-9 Noen av trappene begynner å bli preget av forfall. Foto: Markus Strand.

Figur 2-10 Hvor lenge denne trappa holder er usikkert, men den er relativt ustabil. Det er også verdt å merke seg at det er nokså bratt ned skrenten til venstre for trappa. Foto: Markus Strand.

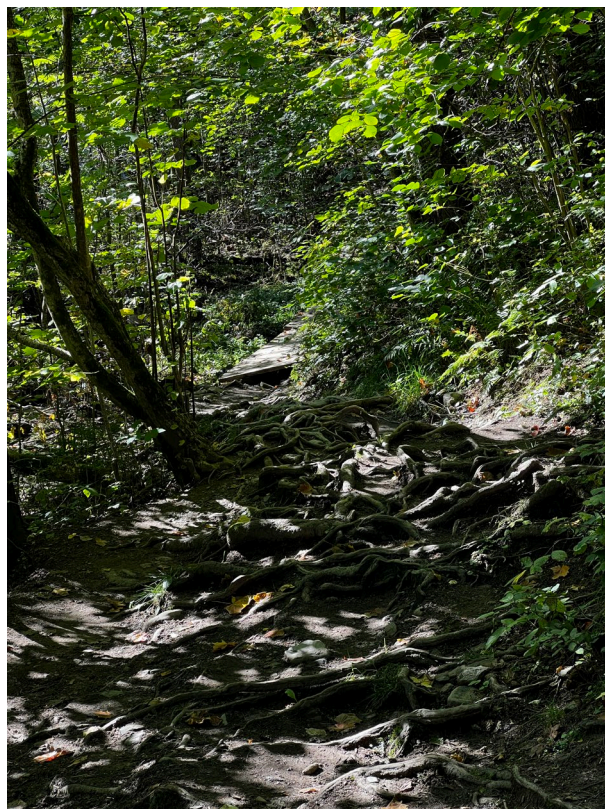
Opparbeidet infrastruktur krever jevnlig vedlikehold og forfaller raskere enn naturbaserte ferdselsårer (Figur 2-9). For enkelte tiltak er det usikkert hvem som har oppført og har ansvaret for å følge opp. Uansett forfaller de på samme måte som andre tiltak og krever ettersyn og vedlikehold.

De fleste steder er sikkerhetsrisikoen ved forfall og slitasje begrenset, men enkelte steder er konsekvensen betydelig større (Figur 2-10).

Over lang tid med mye tråkk, blottlegges ofte røtter i takt med at topplaget forsvinner (Figur 2-11). Røtter i turstier er ikke et stort problem i seg selv, selv om det kan være fort gjort å snuble i dem. Det er når det skal gjøres tiltak langs stien at de største problemene oppstår.

Nede langs elva står grunnvannet ofte høyt, og stien tørker sjelden helt opp (Figur 2-12). De fleste søker ut mot fast grunn når slike fuktige strekk skal forseres, og over tid utvides det nedtråkkede området.

I den trange elvedalen er det flere partier som går i nokså bratt terreng (Figur 2-13). Der stien i tillegg går i løse masser, har det i liten grad vært mulig å opparbeide noen særlig bredde uten vesentlige og kompliserte inngrep.

Figur 2-11 Det finnes mye å snuble i langs turstiene, enten det er naturskapt eller menneskeskapt. Stier som dette kan imidlertid også tilby en egen naturopplevelse og ikke minst god balansetrening. Foto: Markus Strand.

Figur 2-12 Der underlaget er fuktig, utvides stiene ofte, og et stort areal blir tråkket ned. Her er det forsøksvis lagt ut stokker for å lage en trasé som lar seg forsure når det er vått. Foto: Markus Strand.

Figur 2-13 Enkelte steder er stien veldig smal. Her går den samtidig i bratt terreng uten rekkverk å holde seg fast i. Foto: Tom Reese Larsen.

2.4 Tilrettelegging og rydding

Under store deler av den lange perioden da møllene og de andre industrianleggene langs elva var i drift, var skogen langt mindre utviklet enn i dag. Ettersom tida har gått og området ikke utnyttes lenger for sin økonomiske produksjons- og nytteverdi, har elvas sideterreng grodd til med trær og vegetasjon. Både fra turgåere og naboer fremmes det jevnlig ønsker om felling av trær og tynning av busksjikt for å gi bedre utsikt og lengre siktlinjer fra bestemte steder langs elva (Figur 2-14). Bakgrunnen kan, i tillegg til å få bedre utsyn fra utsiktspunkt, også være ønske om bedre solforhold i hager og boliger vendt mot elva. Av naturhensyn er dette imidlertid tiltak som kan gi negative konsekvenser for områdets naturtyper og de mange sårbare og truede artene som lever her.

Figur 2-14 Et av stedene det er ytret ønske om å åpne mer for å bedre utsikten. Foto: Tom Reese Larsen.

Når kommunene velger å felle trær, er det stort sett når trærne utgjør en sikkerhetstrussel for de som ferdes i området. I slike tilfeller er det ønskelig at veden blir liggende i terrenget så naturlig som mulig. Når dette gjøres riktig med tanke på biologisk mangfold, kan det imidlertid oppleves negativt av brukerne som ferdes i skogen.

En stor del av de tilgrensende områdene langs elva består av boligfelt med varierende tetthet. Mange har sine private hager i direkte kontakt med elvenaturen, mens enda flere har elva som en del av sitt nærområde. Mange føler nok på et ansvar for å verne om og holde området i hevd, men det vil også være ulike oppfatninger, meninger og kunnskapsnivå om hva dette innebærer.

En vil derfor kunne se ulike eksempler på tiltak som har blitt utført i elvenaturen og hvor det nok varierer om disse har blitt søkt eller meldt ifra om (Figur 2-15).

Figur 2-15 Hogst, trolig på initiativ av lokal velforening. Her er veden lagt igjen til langsam nedbrytning og opprettholdelse av et rikt biologisk mangfold. Håndtering av død ved med henblikk på dette krever imidlertid kompetanse. Eksemplet på bildet med oppkapping og stabling av stammen i «ryddige» lengder er ikke optimalt med tanke på nedbrytningsprosessen. For mange av områdets brukere vil det like fullt kunne oppfattes som positivt at den døde veden er stablet og ryddet presist. Foto: Markus Strand.

Naturområder tilrettelegges som oftest for enten å imøtekomme brukernes behov eller for å skåne naturen for intensiv bruk. Hovedutfordringene ved å tilrettelegge i naturområder som Lysakerdalen er ofte den krevende topografien og de store naturverdiene, spesielt hvis tiltakene skal følge krav om god fremkommelighet og brukervennlighet.

Det er utfordrende å tilrettelegge stinettet helhetlig over lengre strekninger, i og med at traseen går gjennom varierende terreng som krever tiltak av ulik størrelse, som i større eller mindre grad går på bekostning av naturverdier. Det kan likevel være aktuelt å tilrettelegge over kortere strekninger eller enkelte punkter hvis dette ikke innebærer terrenginngrep og endringer som forringer naturen.

Andre sammenliknbare bynære naturområder er i større grad utbygd med tilrettelagte stier, utsiktspunkt, grillplasser, benker, lekeområder og badeplasser enn det Lysakerelva er. De store naturverdiene, kompleksiteten ved å utføre nye tilretteleggingstiltak og Lysakerelvas karakteristikk som et naturpreget område, taler alle for å holde tilretteleggingen på et minimum. Rydding og tilrettelegging rundt eksisterende oppholdssteder vil imidlertid være mer skånsomt enn å anlegge nye, og kan være aktuelt noen steder.

Lysakerelvas adkomster varierer i utseende og oppfattes nokså ulikt (Figur 1-10). Mens noen er enkle å få øye på og er lett tilgjengelige, er det andre som i større grad er privatisert eller gjengrodd. Enkle grep som lett rydding og helhetlig skilting ved adkomstene kan bedre tilgjengeligheten til elva og

turstinettet. Skilting og mer informasjon er generelt enkle tilretteleggingstiltak som gjør det vesentlig bedre å ferdes uten at naturen forringes.

Det kan ofte være store forventninger til hva et naturområde bør og skal være, spesielt så tett på bebyggelse og boligstrøk. Forventningene er ofte større enn hva som er gjennomførbart, både økonomisk og politisk på den ene siden og med tanke på naturverdier på den andre. Tiltak er sammen med bruk faktorer som presser naturområdets tåleevne. Tiltak bør så langt det er mulig sørge for at bruken av området er innenfor naturens tåleevne.

Uansett tilrettelegging bør det utøves forsiktighet ved gjennomføring av nye eller utvidelse av eksisterende tiltak, for å hindre en gradvis bit for bit-nedbygging. Tiltak som kan fjernes, eller som i liten grad krever hyppig vedlikehold, vil som regel også ha mindre negative konsekvenser for naturverdiene.

2.5 Naturprosesser og sikkerhet

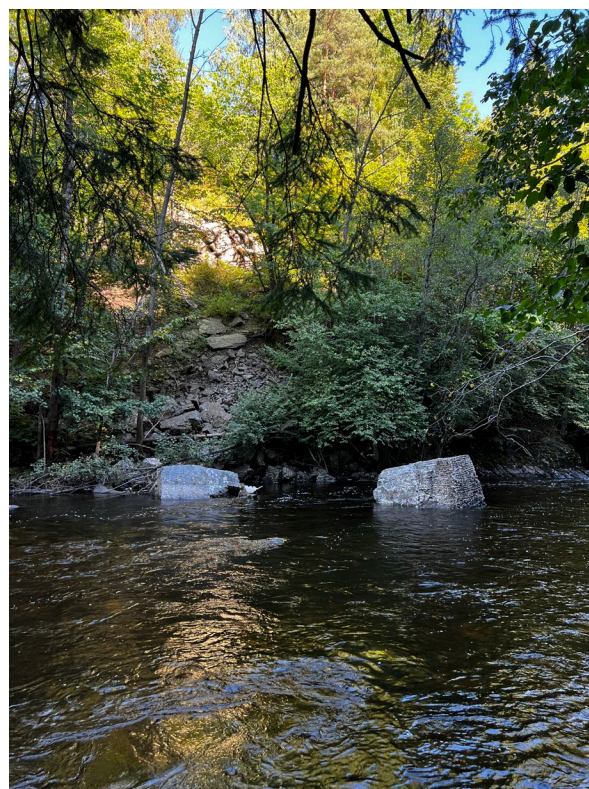
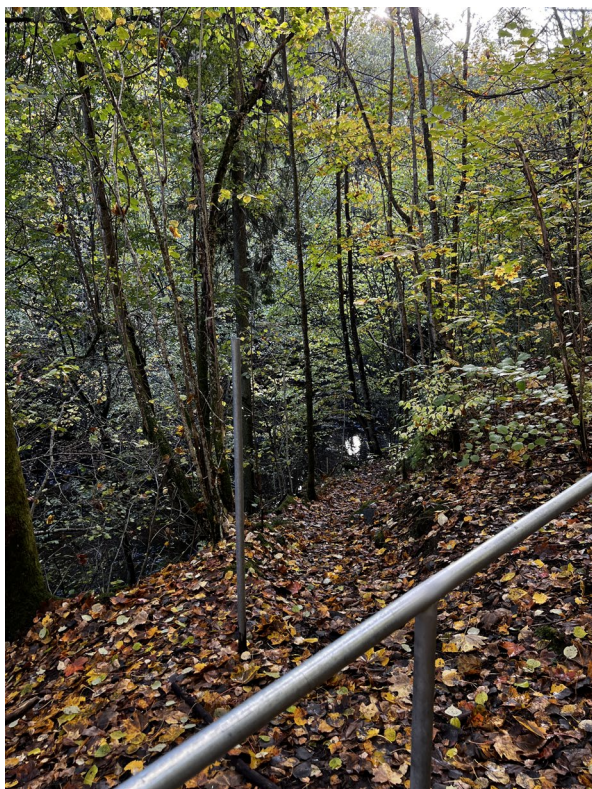
Lysakerelvas vannstand stiger og synker raskt i takt med nedbørmengdene. Hyppigere styrtregn og økende nedbørmengder gjør enkelte strekninger ekstra utsatt for utvasking og utglidning. Noen steder har stien blitt forsterket med stor naturstein, men ved kraftige flomperioder blir likevel skadene ofte store.

De dominerende bergartene langs Lysakerelva er kalkstein og leirskifer. De ligger lagvis og er utsatt for erosjon. Skrentene ned mot elva er ofte bratte, og enkelte steder er ekstra utsatt for utglidninger, steinsprang eller skred. For å ivareta brukernes sikkerhet, har noen strekninger blitt stengt for ferdsel og stier lagt om der det er mulig (Figur 2-16). Stedvis har det blitt gjennomført tiltak med rassikring (geonett og sikringsbolter/stag) og spettrensk.

Med årene har det blitt etablert håndløpere og rekkverk langs store deler av de mest brukte og utsatte stiene for å gi turgåeren en viss grad av beskyttelse og hjelp til å ta seg bedre fram. Det er imidlertid grunn til å merke seg anbefalingene som gis i den informative turkartbrosjyren «*Opplevelser langs Lysakerelva*»⁷:

«Vær forsiktig når du ferdes langs elva! Stien nord på Bærum-siden er til dels bratt og dårlig sikret med stedvis kun lavt rekkverk uten nett. Egner seg ikke for barn eller folk med dårlig balanse.»
(Bærum Elveforum, 2021).

⁷ Brosjyren er utgitt av Bærum Elveforum i 2021

Figur 2-16 Venstre: Stengt strekning ved Mølledammen. Strekningen ble stengt etter en flomhendelse. Høyre: Blokker i elva som har gått over stien på Bærumssiden for noen år siden. Stien ble ryddet og er fortsatt åpen, men det er tydelig at den består av porøse bergarter. Foto: Markus Strand.

Selv om Lysakerelva er og har vært et populært rekreasjonsområde å avkjøle seg i på varme sommerdager, finnes det nå bare én offentlig badeplass langs vassdraget. Badeplassen ved Grinidammen har et permanent vannspeil på grunn av Grinidammen (Figur 2-17). På Oslosiden er det tilrettelagt med både badebrygge og livbøye, mens det på Bærumsiden ikke er tilrettelagt. På begge sider av dammen er det flere benker som inviterer til opphold. Ved de andre uoffisielle badeplassene og kulpene langs elva⁸, er ikke badingen tilrettelagt på samme måte. Den nevnte turkartbrosjyren til Bærum Elveforum gir klare anbefalinger og advarsler om dette også:

«Det er farlig å bade i elva ved høy vannføring. Elva har flere høye fossefall, og luftboblene i vannet under fossefallene gir dårlig flyteevne. Det kan være svært kraftige strømmer i de dype kulpene. Vær forsiktig når du utforsker bratte elvekanter.» (Bærum Elveforum, 2021).

Ved høy vannføring reduseres også vannkvaliteten, og bading frarådes ett døgn etter kraftig nedbør (Bymiljøetaten, 2024).

⁸ Her kan særlig nevnes den tidligere omtalte «Sandbonn» nedenfor Voll terrasse på Bærumssiden samt kulpene nedstrøms Jarfossen

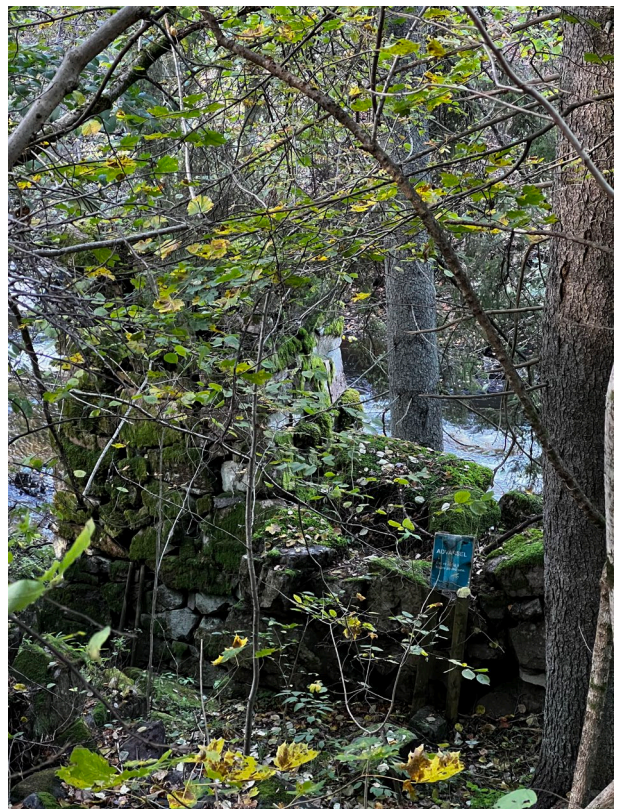
Figur 2-17 Badeplassen ved Grinidammen. Foto: Tom Reese Larsen.

Lysakerdalen er et naturområde der naturverdiene settes høyt. Det har derfor vært tradisjon og interesse for å la naturprosessene gå sin gang. Heller enn å opparbeide og sikre alle ferdselsårer og oppholdssteder, har det blitt valgt å lede og oppfordre fottrafikken til å unngå de mest utsatte strekningene. For å ivareta naturverdiene, men også for å verne om friluftslivet i fremtiden, er det lite som tilsier at det er aktuelt å iverksette store sikringstiltak av hele strekninger. Tilnærmingen med å la naturprosessene gå sin gang i det bratte terrenget, gjør at det noen ganger oppstår utfordringer som blant annet små skred eller trevelt (Figur 2-18).

Figur 2-18 Et tre som har veltet over en håndløper. Foto: Markus Strand.

Forvitrende kulturminner kan utgjøre en sikkerhetsrisiko dersom en forsøker å klatre på dem (Figur 2-19). Dimensjonene på byggesteinene er store, og det er direkte farlig å få en slik over seg. De fleste bygningsstrukturene ligger imidlertid ganske utilgjengelig fra stiene, og det krever noe innsats å komme seg til dem. Det anses ikke at kulturminnene, slik de står, utgjør noen direkte eller betydelig sikkerhetsrisiko for de som ferdes i området, men det er likevel grunn til å følge opp dette i et videre forvaltningsperspektiv.

Figur 2-19 Ruinene av Røa mølle kan være farlige å klatre på. Akkurat her er det satt opp et provisorisk advarsel-skilt. Foto: Markus Strand.

3 Tiltak og anbefalinger

3.1 Mål

Det er et overordnet mål for forvaltningsplanen å fremme friluftsliv og rekreasjon uten at det i særlig grad går ut over naturmangfold og -verdier. Et viktig prinsipp er å legge til rette for flere brukergrupper gjennom økt tilgjengelighet og fremkommelighet, slik at flere kan oppleve naturverdiene. Resultatmålet må nås på naturens premisser, og kan derfor deles inn i følgende delmål:

- Tiltakene skal tilrettelegge for friluftsliv og rekreasjon, aktivitet og opplevelse på gode og trygge ferdselsårer og lokaliteter
- Tiltakene skal gjennomføres uten at naturkvaliteter forringes, og sikre at fremtidig bruk ikke fører til økt slitasje på naturverdiene
- Tiltakene skal bidra til å kanalisere ferdselen
- Tiltakene skal sørge for bedre informasjon om ulike traseer og fremkommelighet
- Tiltakene skal planlegges og samordnes slik at det blir en helhetlig plan for utvikling og bruk av naturområdene langs Lysakerelva

Selv om det er et overordnet mål å tilrettelegge for økt bruk gjennom ulike tiltak, vil det i enkelte tilfeller være riktig å unngå å gjøre tiltak av hensyn til naturverdier. Det kan også være nødvendig med tiltak som begrenser og hindrer ferdsel i spesielt utsatte områder.

3.2 Tiltak

For å nå målene som har blitt satt, må det gjøres mange tiltak. I kommunedelplanen ble det listet opp en rekke anbefalte tiltak for planområdet. Tiltakene som handler om friluftsliv og rekreasjon er beskrevet nedenfor i kapittel 3.2.1. Noen av disse tiltakene er utført, mens andre er påbegynt eller ikke gjort noe med. Tiltakene som ikke er løst blir vurdert i kapittel 3.2.2. Gjennom arbeidet med forvaltningsplanen har tiltak knyttet til hovedtraseen og stisystemet stått sentralt. Disse tiltakene er beskrevet i kapittel 3.2.3. Det har også kommet fram behov som omhandler annet enn stinettet. Tiltakene er beskrevet i kapittel 3.2.4.

3.2.1 Status på tiltak beskrevet i kommunedelplanens handlingsprogram

I kommunedelplanens handlingsprogram er det listet opp en rekke anbefalte tiltak for Lysakerdalen:

Tabell 3-1 Tiltak listet opp i kommunedelplanens handlingsprogram. Kodene RX henviser til tiltakene fra kommunedelplanens handlingsprogram. Kommentarene er forklaring på tiltakenes status i november 2024.

Tiltak	Kommentar	Status
R1: Utrede hvor og hvor mye det fiskes, samt kartlegge eventuelt behov for nye fiskeplasser	Fiske foregår i hovedsak etter anadrome laksefisk langs den nedre delen av Lysakerelva opp til Fåbrofossen (ca. 1500 m). Det deles ut noen hundre fiskekort hver sesong etter loddtrekning. Med dagens fiske synes det ikke å være behov for kartlegging eller tilrettelegging av flere fiskeplasser.	Løst
R2/R3: Lage gangbru sør og nord for Jarfyllinga	Det har vært utarbeidet detaljplaner for nye gangbruer nord og sør for Jarfyllinga. Planene inngikk som	Ikke løst

⁹ Lysakerelva Fiskeforening fører oppsyn og kultiverer elva mtp anadrom laksefisk og administrerer fiskekortene og den årlige loddtrekingen av disse.

	etapper/delprosjekter og var opprinnelig tenkt gjennomført som en del av etableringen av turveitunellen gjennom Jarfyllinga og en generell oppgradering av stiene på begge sider av elva og tunellen. Bruplanene ble av ulike årsaker ikke gjennomført.	
R4: Oppgradering av turstien mellom Jar gangbru og Lysejordet	Strekningen har blitt oppgradert de senere årene, og har en tilfredsstillende standard.	Løst
R5: Bedre kobling mellom tursti langs elva på Bærumssiden og kyststi Oslo-Bærum	Koblingen må sikres gjennom pågående planarbeid og fremtidig utbygging av Lysakerbyen og Lysaker stasjon.	Ikke løst
R6: Avklare vedlikehold av gangbruer	Bør ses i sammenheng med hvilken side bruene er lettest tilgjengelige fra. Bruene som mangler offisielle navn bør få dette, for enklere å pålegge et vedlikeholdsansvar.	Delvis løst
R7: Lage turstibrosjyre Lysakerelva	Bærum Elveforum har laget en god brosjyre - <i>Opplevelser langs Lysakerelva</i> - som ble utgitt i 2021. Det anses ikke som et behov å lage en ny brosjyre, da innholdet vil bli nokså likt. Lysakervassdragets Venner har i 2019 utgitt en mer omfattende og detaljert guidebok/hefte – <i>Lysakerelva</i> – som langt på vei ivaretar et informasjonsbehov.	Løst
R8: Utarbeide felles info-tavler med kart over tursystemet	Kartet bør vise hovedtraseen, og tydeliggjøre hvor den går der det er mulig å gå feil. Infotavler er satt opp på Bærumssiden på to forskjellige steder (v/ Grini Mølle og Fåbro). Disse gir generell informasjon om opplevelsesverdier og viser et oversiktskart som fremhever sentrale kulturminner på Bærumssiden.	Ikke løst
R9: Retnings- og stedsskilting	Det er trolig lite hensiktsmessig å lage en helt ny skiltmal for stedsnavn og retningskilting som kun skal gjelde for forvaltningsområdet tilknyttet Lysakerelva. Skiltene bør plasseres i et samarbeid mellom kommunene der en enten benytter skiltmalene til begge kommunene i en kombinasjon eller tar i bruk en kommunes eksisterende skiltsystem. Et annet alternativ vil være å benytte prinsippene for skilting og merking som følges i store deler av Norge gjennom Merkehåndboka.no som DNT og Friluftsrådene Landsforbund står bak ¹⁰ . Flere av skiltene som er etablert er dårlig fundamentert, står skjevt og bærer flere steder preg av manglende ettersyn og vedlikehold.	Delvis løst
R10: Skilte badeplasser for å bedre sikkerheten	Foreløpig vurdering er at en av sikkerhetshensyn ikke ønsker å oppfordre til økt badeaktivitet langs	Løst

¹⁰ Merkehåndboka ble utgitt første gang i 2019 og er et samarbeid mellom Den Norske Turistforening, Innovasjon Norge og Friluftsrådene Landsforbund. Boka og prinsippene oppdateres nå kontinuerlig på nettsiden <https://www.merkehåndboka.no/> og anbefales av Miljødirektoratet.

	Lysakerelva gjennom skilting av flere utvalgte plasser som kan være egnet til bading.	
R11: Bygge offentlig toalett på Lysejordet	Bør starte med utredning av behov og nytteverdi samt avklaringer om ansvaret for drift og vedlikehold. En realisering bør evt. sees i sammenheng med pågående planer om midlertidig bruk (ca. 5 år) av Lysejordet til anleggsområde ifm. nedgraving av kraftlinje (Statnett).	Ikke løst
R12: Bedre kobling mellom kyststistrekningen Lysaker-Bestumkilen og turveg A1	Må sikres gjennom utbyggingen av Lysakerbyen. Hovedtraseen bør forlenges og kobles sammen med kyststien.	Ikke løst
R14: Oppgradere hovedturstinettet mellom Oslo og Bærum skånsomt	Hovedtraseen sees på som overordnet tilfredsstillende, med enkelte utfordrende partier. Det må undersøkes om det er mulig å finne en minimumsstandard som kan gjelde for hele hovedtraseen, som benyttes også for de utfordrende strekningene. De øvrige stiene anbefales skånet for større naturinngrep.	Delvis løst
R15: Vedlikeholde eksisterende turvegnett; bl.a. drenering/avrenning	Det er få steder langs hovedtraseen det er problemer med vannoppsamling. På det øvrige stinettet er det enkelte strekninger som har utfordringer med utvasking eller oppsamling av vann. Tiltak kan være drenering/grøf팅, eller det kan være aktuelt å legge ut klopper.	Delvis løst
R18: Åpne Osdammen som del av tursti; kople til turveg øst og vest	Å åpne brua er et lite tiltak som vil kunne gi stor gevinst for friluftslivet. Dialog og utredning må videreføres om muligheter og evt. begrensninger mellom golfaktiviteten og friluftsliv/turferdsel (ivaretagelse av sikkerhet mm). Det må inngås en avtale med golfklubben og Løvenskiold for å åpne brua og gangforbindelsen.	Ikke løst
R19: Sikre turvegtrasé langs elva ved utbygging på Lysaker stasjon	Ses i sammenheng med bedre kobling mellom hovedtraseen og kyststien, samt med utbyggingen av Lysakerbyen.	Ikke løst

Tiltak som anses å være løst tas ikke med videre i det neste tiltakskapitlet, da de er utført og ikke trenger videre utredning.

3.2.2 Uløste tiltak fra kommunedelplanens handlingsprogram

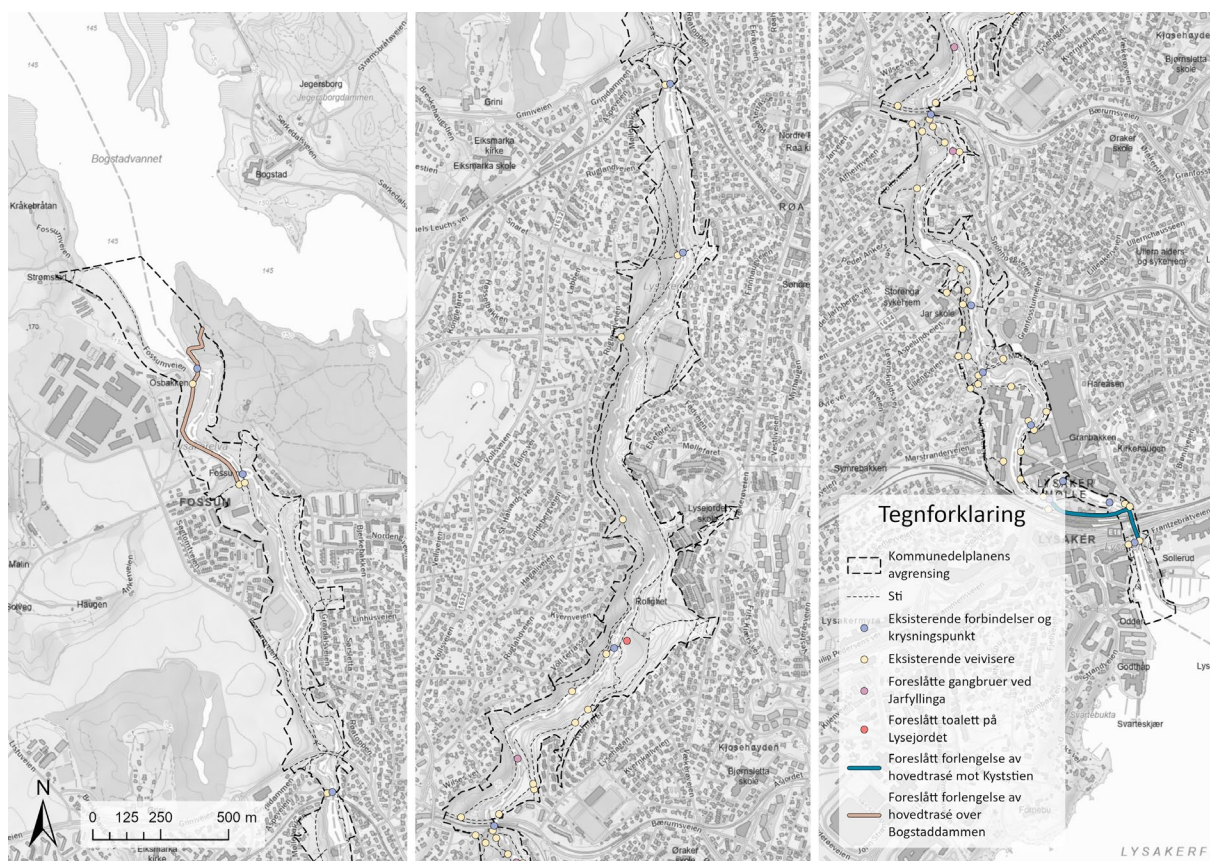
Tabell 3-2 Videre vurdering og anbefaling rundt uløste tiltak fra kommunedelplanens handlingsprogram. Tiltak som har en konkret lokalisering vises i Figur 3-1.

Tiltak	Vurdering/anbefaling
R2/R3: Gangbruer ved Jarfyllinga	Gangbruer over elva nord og sør for Jarfyllinga vil bedre tilgjengeligheten og fremkommeligheten i området noe. Imidlertid er det en fare for at naturverdiene forringes, og dermed også naturopplevelsen, dersom tiltakene blir iverksatt. Fordelene ved tiltakene anses å være mindre enn potensielle negative konsekvenser, og de anbefales derfor ikke videreført som aktuelle tiltak.

R5: Kobling mellom hovedtraseen og kyststien gjennom Lysakerbyen og Lysaker stasjon	Koblingen mellom hovedtraseen og kyststien må sikres gjennom utviklingen av Lysakerbyen og Lysaker stasjon. Foreløpige tegninger ser ut til å ivareta koblingene på en tilfredsstillende måte. Videre planlegging, prosjektering og gjennomføring må følges opp for å sikre at koblingene blir som ønsket.
R6: Forvaltning av gangbruene	De eksisterende navnløse gangbruene har fått forslag til navn (Figur 1-12). Navnene vil blant annet gjøre det lettere å sikre vedlikeholdet av de ulike bruene, samt gjøre det lettere for nødetater å finne fram til riktig sted. Bruene bør derfor også skiltes med navn, slik at dette blir offentlig informasjon. Det bør undersøkes om en slik navngiving bør fremmes og vedtas i rette offentlige instans. Enkelte av bruene, samt Fådpassasjen har et avklart forvaltningsansvar, mens det er mer uavklart for andre. Noen av bruene er enklere å komme til fra én side enn den andre, noe som burde vektas ved tildeling av ansvar. Ellers bør ansvaret fordeles nokså likt.
R8: Info-tavler om hovedtraseen og tursystemet	Den overordnede hovedtraseen felles for Oslo og Bærum informeres ikke om i dag, hverken med markører, retningsvisere eller kart. For å sikre god fremkommelighet, bør det komme tydelig fram på informasjonsskilt hvor hovedtraseen langs elva går. Det bør også komme fram hvilke alternative ruter som kan benyttes.
R9: Retnings- og stedsskilting	Skiltsystemene som benyttes av Oslo og Bærum ser nokså like ut, og fungerer fint sammen. De ulike skiltene er for det observante øye med på å understreke at Lysakerelva er en grenseelv. Hvis skiltene skal byttes ut kun av estetiske årsaker, vil det være en omfattende og kostbar prosess som få vil legge merke til. Det bør heller prioriteres å supplere med flere skilt der det mangler i dag. Skilt som har veltet eller som på sikt står i fare for å velte bør også byttes ut og fundamenteres på nytt. Et annet alternativ vil være å benytte prinsippene for skilting og merking som følges i store deler av Norge gjennom Merkehåndboka.no som DNT og Friluftsrådernes Landsforbund står bak¹¹. En kan også vurdere om dette merkesystemet kan benyttes i kombinasjon med de eksisterende skiltene for å gjøre traseene mer synlige.
R11: Offentlig toalett på Lysejordet	Etablering av toalett er et godt tiltak som kan forhindre uønsket forurensning av naturen. Det er ikke et kjent problem langs Lysakerelva, men det kan tenkes at noen flere vil ta området i bruk til rekreasjon dersom et toalett etableres. Toaletter er kostbare konstruksjoner både å bygge og vedlikeholde. I forbindelse med Statnetts eventuelle midlertidige riggplass på Lysejordet, kan det inngås en utbyggingsavtale med kommunen der etablering av toalett blir en del av avtalen. Byggingen av et toalett kan på denne måten fungere som en kompensasjon for at området midlertidig blir benyttet som riggplass.

¹¹ Merkehåndboka ble utgitt første gang i 2019 og er et samarbeid mellom Den Norske Turistforening, Innovasjon Norge og Friluftsrådernes Landsforbund. Boka og prinsippene oppdateres nå kontinuerlig på nettsiden <https://www.merkehåndboka.no/> og anbefales av Miljødirektoratet.

R12/R14/R19: Oppgradering av hovedturstinettet	Alt i alt er standarden på hovedtraseen nokså høy når det legges til grunn at området er et naturområde og ikke har samme krav til utforming som andre etablerte turveger. Det er likevel enkelte strekninger som må utbedres dersom hovedtraseen skal være et inkluderende tilbud. Hovedtraseen som ble foreslått i kommunedelplanen anbefales videreført med forlengelser i nord og sør for å ivareta andre tiltak i lista.
R15: Oppgradering av øvrig turstinett	Det øvrige turstinettet har lavere prioritet enn hovedtraseen, men det er mange strekninger som kan forbedres betydelig med relativt enkle tiltak uten negative konsekvenser for områdets naturverdier. Det vil likevel være krevende, og ikke et mål, å gjøre det øvrige turstinettet like tilgjengelig som hovedtraseen.
R18: Inkludere Osdammen som en del av turstinettet	Turstinettet langs Lysakerelva er en av de best bevarte forbindelsene mellom fjorden og Marka. For å komme videre fra Lysakerelva til Marka er den beste løsningen pr. d.d. å gå på vestsiden av Bogstadvannet. Golfklubben ved Bogstadvannet ønsker ikke økt trafikk gjennom golfanlegget, og brua over Osdammen har blitt stengt. Det bør arbeides for å framskaffe en avtale om åpen ferdsel over demningen og golfbanen for å forbedre forbindelsen mellom Oslofjorden og marka. Det anbefales at ferdselen kanaliseres til en trasé med så liten konflikt med golfanlegget som mulig.

Figur 3-1 Oversikt over tiltak fra kommunedelplanens handlingsprogram som ikke er løst. Eventuell plassering av informasjon om hovedtraseen må bestemmes på et senere tidspunkt i forbindelse med tilrettelegging av adkomster (tiltak beskrevet i kapittel 3.2.2). Oppgradering og vedlikehold av stinettet beskrives overordnet i handlingsprogrammet. Konkrete tiltak som går på oppgradering og vedlikehold av stinettet tas med videre i neste kapittel.

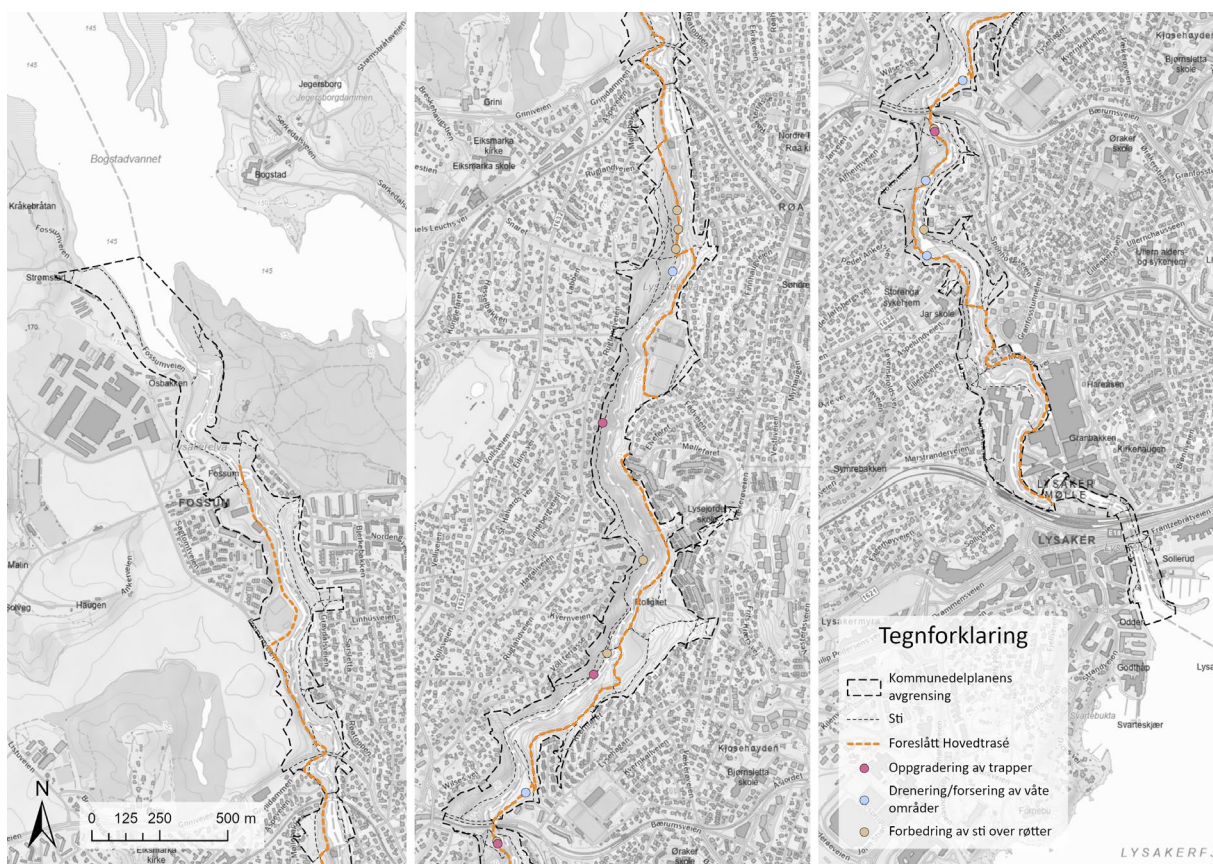
3.2.3 Tiltak utover kommunedelplanens handlingsprogram

I arbeidet med forvaltningsplanen har det kommet fram en rekke mulige tiltak som bør følges opp eller vurderes videre som en supplering av kommunedelplanens handlingsprogram (Tabell 3-3). Første del av tabellen tar for seg konkrete tiltak som bygger videre på uløste tiltak fra kommunedelplanens handlingsprogram knyttet til oppgradering av turstier.

Tabell 3-3 Supplerende tiltak som bør gjennomføres eller utredes videre, fortrinnsvis i forbindelse med hovedtraseen. Tiltak som direkte omhandler turstiene og fremkommelighet, og har en konkret lokalisering vises i Figur 3-2.

Tiltak tursti og fremkommelighet	Beskrivelse/anbefaling
R-A1: Oppgradering av eksisterende trapper	Flere av trappene langs elva er i dårlig stand og bør oppgraderes både med tanke på framkommelighet og sikkerhet. De kan enten erstattes med nye trapper eller andre trinnfrie løsninger som inkluderer flere brukergrupper.
R-A2: Drenering i stisystemet	Der stiene er mest utsatt for å bli gjørmete bør det legges klopper/bordganger eller gjøres andre tiltak med samme effekt. Eksempelvis kan det grøftes og legges stikkrenner der terrenget tillater det (Miljødirektoratet, u.d.).
R-A3: Utrede tiltak for å forsere store røtter	Utrede hvorvidt det er mulig å benytte klopper/bryggestier eller andre tiltak for å kunne håndtere økt ferdsel uten å påføre skade på vegetasjonen.
Øvrige tiltak	Beskrivelse/anbefaling
R-B1: Ettersyn/oppsyn og fast drift	Hverken Bærum eller Oslo kommune har per i dag regelmessig ettersyn og fast drift av stitraseene innenfor området. Det bør vurderes å opprette et eget forvaltningsorgan bestående av relevante kommunale etater/avdelinger i Oslo og Bærum og frivillige organisasjoner som har en naturlig tilknytning til området. Videre må det vurderes hva som vil være en hensiktsmessig organisering og fordeling av ulike oppgaver, ansvar og roller mellom de ulike forvaltningsaktørene.
R-B2: Kartlegge muligheter for og konsekvenser av tilrettelegging ved kulturminner	Synliggjøring og formidling av kulturminner og kulturhistorie bidrar til å styrke identiteten og opplevelseskvalitetene i et område. Mange av kulturminnene og naturområdene langs Lysakerelva er sårbare for slitasje. Tilretteleggingen av hvert enkelt kulturminne må vurderes individuelt, om det bør tilrettelegges, og hvordan.
R-B3: Fisketrapper	Fisketrapper kan styrke lakse- og sjøørretbestandene i elva og legge til rette for bedre fiskeopplevelser. Det bør ses nærmere på konsekvensene av å utvide den anadrome strekningen forbi Fåbrofossen. Opplevelsesverdien og konsekvensene av å etablere fisketrapper må da også utredes videre.
R-B4: Informasjon om naturverdier og områdets økologi	Områder med spesielt verdifulle natur- eller kulturverdier bør opplyses om på utvidede informasjonstavler eller egne skilt. Slik kan publikum få økt forståelse for områdets verdier og hvilke hensyn som vektlegges for å ta best mulig vare på disse.

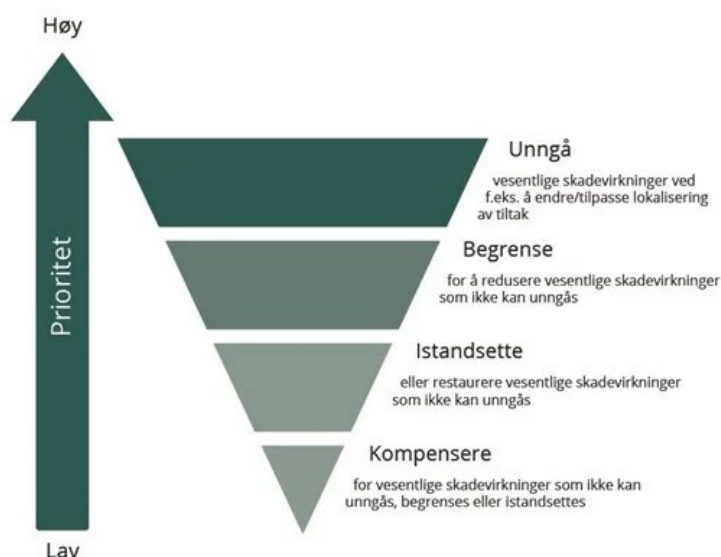
R-B5: Tilgjengeliggjøre informasjon om servicefunksjoner og andre praktiske opplysninger	Servicefunksjoner som toalett, kollektivknutepunkter og utfartsparkeringer bør gjøres enklere tilgjengelig, helst på nett. I tillegg bør noe informasjon om regler for bruk av området være synlig.
R-B6: Benker og rasteplasser	Behovet for flere sitte- og hvilesteder langs stiene bør utredes. Ved behov kan det vurderes å plassere ut benker og piknikbord på egnede steder.
R-B7: Tilrettelegge utsiktspunkter	Det bør gjøres en vurdering av muligheter for enkle tilretteleggingstiltak på noen av utsiktspunktene langs elva. Lett tynning for å få fram tydeligere siktlinjer og enkel møblering for opphold kan gi økt besøksverdi uten å ha store negative konsekvenser.
R-B8: Tilrettelegging av adkomster	Adkomstene bør i større grad enn i dag oppleves som åpne og tydelige. Vegetasjon bør holdes nok tilbake til at det er lett å få øye på adkomstene, uten at det ryddes så mye at det går ut over naturkvaliteter og opplevelsen av stiene. Alle adkomster bør merkes tydelig for å vise forbindelsene til Lysakerelva. Ved adkomster med en viss mengde ferdsel kan det settes opp enkel informasjon om fremkommeligheten i området og henvisning til alternative ruter og adkomster.

Figur 3-2 Oversikt over mulige tiltak som vil bedre kvaliteten på stinettet langs Lysakerelva. Det bør i hovedsak vektlegges å utføre tiltak langs hovedtraseen for å bedre fremkommeligheten. Det bør i tillegg vurderes å oppgradere enkelte av trappene utenfor hovedtraseen av sikkerhetsmessige årsaker.

3.2.4 Begrensende og avbøtende tiltak

Ved tilrettelegging i naturområder, må det gjøres kompromiss for alle tiltak. For enkelte tiltak vil det være vanskelig å unngå negative konsekvenser. Det vil da være aktuelt å se på avbøtende tiltak som kan veie opp for noen av virkningene (Figur 3-3). Spesielt utenfor hovedtraseen vil det være aktuelt å gjøre så få og små inngrep som mulig. Der vil tiltakene i Tabell 3-4 være spesielt relevante.

Figur 3-3 Tiltakshierarkiet: Der det ikke er mulig å unngå eller begrense skadene av tiltak, skal det vurderes andre avbøtende tiltak (Miljødirektoratet, u.d.).

Tabell 3-4 Mulige tiltak som kan vurderes for å unngå eller redusere omfanget av negative konsekvenser som følge av tilretteleggingstiltak.

Tiltak	Beskrivelse/kommentar
R-C1: Kanalisering av fottrafikk	I spesielt sårbare naturområder kan det etableres håndløpere eller andre installasjoner/konstruksjoner for å hindre villstier og tråkk i å oppstå. I områder med flere parallelle stier, kan ferdselen ledes bort fra enkelte av disse. Dette bør fortrinnsvis vurderes der naturverdiene er størst, eller kvaliteten på stien dårligst.
R-C2: Kartlegging av områder/strekninger der tilrettelegging skal unngås helt eller delvis	Økt trafikk og bruk kan medføre en rekke utfordringer. Av den grunn kan det argumenteres for at det ikke bør tilrettelegges og stimuleres for økt ferdsel og bruk, men at hele eller deler av området bør holdes på dagens nivå som et mest mulig uforstyrret og upåvirket naturområde med de verdier og kvaliteter som følger av dette. Det bør derfor kartlegges hvor det er aktuelt å unngå å gjøre tiltak helt eller delvis.

3.2.5 Usikkerhet og videre utredningsbehov

Det er igangsatt en verneprosess der deler av Lysakerelva vurderes som fremtidig naturreservat. Det foreslåtte vernearealet består av delområder, og har en mindre utstrekning enn avgrensningen av kommunedelplanen. Ved vern av deler av vassdraget og kantsonene, er det usikkerhet knyttet til de

Øvrige områdenes status og hvorvidt tiltak der i fremtiden vil bli tillatt i større grad enn i dag. Områdene som ikke er inkludert har også flere steder store naturverdier.

3.3 Prioritering av tiltak

Tiltakene omtalt i forvaltningsplanen – både de som stammer fra kommunedelplanens handlingsprogram og de som er et resultat av arbeidet med forvaltningsplanen, er listet opp i Tabell 3-5. Tabellen oppsummerer tiltakene og viser prioritet og en anslått kostnad.

Tiltakene har fått prioritet med verdi i én av to kategorier:

1. Tiltak med prioritet 1 ses på som vesentlige for å oppnå målene i kommunedelplanen
2. Tiltak med prioritet 2 er i tråd med og bygger opp under målene i kommunedelplanen

Tiltak som ikke er i tråd med målene i kommunedelplanen er ikke prioritert.

Det er gitt et grovt kostnadsoverslag i norske kroner, der antatt kostnad er angitt innenfor ett av følgende intervaller iht. grenseverdier for offentlig anskaffelser som legges til grunn ved innkjøp i Oslo kommune:

- >2,3 mill. kr: Konkurransen kunngjøres i hele EØS-markedet (TED). Strengere regler.
- 1,3-2,3 mill. kr: Konkurransen kunngjøres nasjonalt (Doffin). Generelt strengere regler.
- 100 000-1,3 mill. kr: Invitere tre eller flere aktuelle leverandører direkte til konkurransen.

Før iverksetting av tiltak må det gjøres mer detaljerte kostnadsoverslag. NB! Rammeavtaler gir andre konkurranseregler.

Tabell 3-5 Aktuelle tiltak med beskrivelse, prioritering og anslått kostnad.

Tiltak	Beskrivelse	Prioritet	Kostnad (NOK)
R5: Kobling mellom hovedtraseen og kyststien gjennom Lysakerbyen og Lysaker stasjon	Ivaretagelse og oppfølging av hovedtraseen gjennom Lysakerbyen og Lysaker stasjon gjennom videre planarbeid.	1	
R6: Forvaltning av gangbruer	Redegjørelse og fordeling av forvaltningsansvaret for gangbruene på tvers av Lysakerelva. Fordelingen skal være hensiktsmessig og fortrinnsvis jevn mellom kommunene.	1	
R8: Info-tavler om hovedtraseen og tursystemet	Utarbeidelse og plassering av tavler med informasjon om hovedtraseen, turstisystemet og alternative ruter og delstrekninger som er mulig å forsere med nedsatt funksjonsevne.	1	100 000-1,3 mill
R11: Offentlig toalett på Lysejordet	Bør starte med utredning av behov og nytteverdi samt avklaringer om ansvaret for drift og vedlikehold. En realisering bør evt. ses i sammenheng med pågående planer om midlertidig bruk (ca. 5 år) av Lysejordet til anleggsområde ifm. nedgraving av kraftlinje (Statnett).	1	>2,3 mill

R12: Bedre kobling mellom kyststien og Lysakerelva	Endelig plassering av hovedtraseen og forlengelsen til kyststien vedtas. Utvikling av hovedtraseen følges opp gjennom videre detaljplanarbeid.	1	
R14: Oppgradere hovedturstinettet	Se tiltakene R-A for anbefaling om hvilke tiltak som anbefales.	1	-
R15: Oppgradering av øvrig turstinett	Se tiltakene R-A for anbefaling om hvilke tiltak som anbefales.	2	-
R18: Inkludere Osdammen som en del av turstinettet	Endelig plassering av hovedtraseen og forlengelsen til Bogstadvannet vedtas.	1	
R19: Sikre turvegtrasé ved utbygging på Lysaker stasjon	Utviklingen av hovedtraseen følges opp gjennom videre detaljplanarbeid.	1	
R-A1: Oppgradering av eksisterende trapper	Trapper i turstisystemet oppgraderes for bedre sikkerhet. Det er én trapp langs hovedtraseen, sør for Fådpassasjen, som bør prioriteres først. Av de andre trappene er det spesielt den ved Ruglandveien 97A som sårt trenger en oppgradering.	1	100 000-1,3 mill
R-A2: Drenering i stisystemet	Oppgradering av stisystemet gjennom våte partier ved hjelp av klopper eller andre tiltak i tråd med Miljødirektoratets <i>Stiskulen</i> eller liknende (Miljødirektoratet, 2023).	1	100 000-1,3 mill
R-A3: Utrede tiltak for å forsere store røtter	Utredning av hvorvidt det er hensiktsmessig for bevaring av røtter å bygge klopper/svevende sti på enkelte strekninger. Utredning av om det er praktisk gjennomførbart og økonomisk forsvarlig.	1	<100 000
R-B1: Ettersyn/oppsyn og fast drift	Opprettelse av et eget forvaltningsorgan bestående av relevante kommunale etater/avdelinger i Oslo og Bærum og frivillige organisasjoner som har en naturlig tilknytning og eierskap til området. Det må tas stilling til hva som vil være en hensiktsmessig og riktig organisering og fordeling av ansvar, roller og ulike oppgaver mellom de ulike forvaltningsaktørene.	1	
R-B2: Kartlegge muligheter for og konsekvenser av tilrettelegging ved kulturminner	Kartlegging av hvordan kulturminner kan og bør synliggjøres og formidles med tanke på identitet og opplevelse, slitasje og sikkerhet. Hvert enkelt kulturminne bør vurderes individuelt.	1	<100 000
R-B3: Fisketrapper	- Utredning av konsekvenser av å utvide den anadrome strekningen forbi Fåbrofossen. - Oppføring av fisketrapp ved Fåbrofossen.	2*	<100 000 >1 300 000
R-B4: Informasjon om naturverdier og områdets økologi	Utarbeidelse og utplassering av informasjonstavler eller skilt med opplysninger om områder med spesielt verdifulle natur- eller kulturverdier.	2	100 000 – 1 300 000

R-B5: Tilgjengeliggjøre informasjon om servicefunksjoner og andre praktiske opplysninger	- Tilgjengeliggjøring av informasjon om servicefunksjoner som toalett, kollektivknutepunkter og utfartsparkeringer i en nett-løsning. - Tilgjengeliggjøring av informasjon om regler for bruk av området gjennom fysisk skilting.	2	100 000 – 1 300 000
R-B6: Benker og rasteplasser	- Utredning av behov for nye sitte- og hvilesteder lang stiene. - Innkjøp og utplassering av benker/piknikbord på egnede steder.	2	100 000 – 1 300 000
R-B7: Tilrettelegge utsiktspunkter	- Videre undersøkelser av hvilke utsiktspunkter det er aktuelt å utføre tilretteleggingstiltak ved. Lett tynning og enkel møblering er aktuelle tiltak. - Gjennomføring av tilretteleggingstiltak på enkelte av utsiktspunktene langs elva.	2	100 000 – 1 300 000
R-B8: Tilrettelegging av adkomster	Åpning og tydeliggjøring av adkomstene gjennom forsiktig rydding av vegetasjon og merking med skilt. Ved de viktigste adkomstene bør det være informasjon om fremkommeligheten i området og henvisning til alternative ruter og adkomster.	2	100 000 – 1 300 000
R-C1: Kanalisering av fottrafikk	Punktvis stenging for ferdsel kan gjøres i forbindelse med sikring av utsatte strekninger eller som frittstående (avbøtende) naturtiltak. Anbefalt praktisk tilnærming er å følge eksempel fra Bærum med håndløper på tvers av stier der ferdsel er uønsket.	1**	<100 000
R-C2: Unngå tilrettelegging helt eller delvis	I de aller fleste tilfeller det beste tiltaket for å best mulig ivareta naturverdier.	1**	

*Fisketrapper prioriteres kun etter videre utredning og godkjenning fra Statsforvalteren

**C-tiltakene bør alltid vurderes opp mot nytten ved andre tiltak

***Tiltak avhengig av Statnetts anleggsvirksomhet på Lysejordanet

4 Referanser

- Bymiljøetaten. (2024, August 21). *Fraråder bading etter kraftig regnvær*. Hentet fra Vann og avløp: <https://aktuelt.oslo.kommune.no/frarader-bading-etter-kraftig-regnvaer>
- Bærum Elveforum. (2021). Opplevelser langs Lysakerelva.
- Ecotrail. (u.d.). *Ecotrail historie*. Hentet fra Ecotrail: <https://www.ecotrail.com/no/ecotrailr-historie>
- Lysakervassdragets Venner. (2020). Lysakerelva. s. 72.
- Lysakervassdragets Venner. (2024). *I dag langs vassdraget*. Hentet fra Lysakervassdragets Venner: <https://www.lvv.no/Dagens.htm>
- Miljødirektoratet. (u.d.). Hentet fra <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/arealplanlegging/konsekvensutredninger/metode-for-utredning/friluftsliv/3.5-vurdere-pavirkning>
- Miljødirektoratet. (2023, Desember 13). *Stiskulen*. Hentet fra Miljødirektoratet: <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/friluftsliv/stiskulen/>
- Miljødirektoratet. (2023, mars 27). *Veileder: Søke om statlig sikring av friluftslivsområder*. Hentet fra Søke om støtte til statlig sikring: <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/friluftsliv/myndigheter/soke-om-statlig-sikring-av-friluftslivsomrader/soke-om-stotte-til-statlig-sikring/>
- Miljødirektoratet. (u.d.). *Kontrollere vatn i stien*. Hentet fra Miljødirektoratet: <https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/friluftsliv/stiskulen/kontrollere-vatn/>
- Oslo kommune. (u.d.). *Kommuneplan 2015*. Hentet fra Kommuneplanens arealdel: <https://www.oslo.kommune.no/politikk/kommuneplan/kommuneplanens-arealdel/#gref>
- Riksantikvaren. (u.d.). *Kulturminner WMS*. Hentet fra Geonorge: <https://kartkatalog.geonorge.no/metadata/kulturminner-wms/30369f29-e21a-464f-97f7-a202ca7c97e7>
- Senje, S. (1982). *"Naturens nectar" en vandring langs Lysakerelva, grense Oslo-Bærum*. Oslo: J. W. Cappelens Forlag A.s.
- Ullern Fotball. (u.d.). *Elveløpet 7. september 2022*. Hentet fra Ullern Fotball: <https://fotball.ullern.no/next/p/64934/elvelopet-4.-september-2024>

FIGURLISTE

Figur 1-1 Kartet viser forvaltningsplanens områdeavgrensning. Den dekker hele Lysakerelvas løp på 7,7 km fra oset i Bogstadvannet til utløpet i Oslofjorden ved Lysaker.....	5
Figur 1-2 Lysakerelva oppleves stedvis som et naturområde med liten menneskelig påvirkning og kontakt med bebyggelsen. Her fra bruforbindelsen ved Snaret/Melum mølle. Foto: Markus Strand.	6
Figur 1-3 En skjematisk fremstilling av områdets overordnede landskapskarakter. I virkeligheten er opplevelsen av området i større grad preget av nyanser, overganger og lokale forhold. Opplevelsen av et område er subjektiv – figuren er derfor basert på menneskelig kulturpåvirkning. Kategorien Kulturpåvirket landskap favner bredt, og inkluderer blant annet boligområder og teknisk infrastruktur.....	7
Figur 1-4 Oversikt over statlig sikrede friluftslivsområder.....	8
Figur 1-5 Registrerte tilretteleggingstiltak langs Lysakerelva. Registreringer er basert på tilgjengelig datagrunnlag og egne observasjoner fra befaringer og kan være mangelfulle.	9
Figur 1-6 Et par hundre meter sør for Jarfyllingen på Bærumsiden har dette skiltet veltet (observasjon juli 2024). Flere andre skilt står i fare for å velte. Foto: Markus Strand.	10
Figur 1-7 Livbøye ved Jarfossen. Foto: Markus Strand.	10
Figur 1-8 Et utvalg oppholdssteder, i form av utsiktspunkter, rasteplasser og badeplasser.	11
Figur 1-9 Jarbrua er en viktig ferdselsåre på tvers av Lysakerelva som en del av gang- og sykkelnettet. Forbindelsen føles åpen, og det er synlige stier ned mot elva på begge sider av brua. Foto: Markus Strand.....	12
Figur 1-10 Adkomstene har et ulikt uttrykk, og kategoriseres her etter hvor enkle de er å finne og å ta i bruk for en person uten lokal tilknytning. Det har ikke vært mulig å undersøke alle mulige adkomster til naturområdet. Likevel er utvalget stort nok til å si at det er tydelige forskjeller mellom de ulike adkomstene. Adkomstene der hovedtraseen går utenom naturområdet er lagt inn som en egen kategori da disse ansees som spesielt viktige for ferdselen.	13
Figur 1-11 Nettverket av stier langs Lysakerelva har varierende bredde, stigning og ujevnheter. Foto: Multiconsult....	14
Figur 1-12 Både bruer og Fådpassasjen fungerer som krysningspunkter på tvers av elva og kommunegrensa. Ansvar for forvaltning av krysningspunktene varierer fra sted til sted. Kun enkelte av bruene har fastsatte navn i dag. Videre prosess rundt fastsetting av navn tas med som tiltak i forvaltningsplanens hoveddokument.	15
Figur 1-13 Fåbrua og Fåbrufossen, også kalt Granfossen i 2023. Foto: Markus Strand.	15
Figur 1-14 Det industrialiserte Lysaker, slik det var i 1891. Nasjonalbiblioteket.....	17
Figur 1-15 Bading ved Sandbonn i Lysakerelva i 1938. Foto: Anders Beer Wilse.	18
Figur 1-16 Jarfossen er et flott syn fra begge sider av Lysakerelva. I bakgrunnen vitner en kraftlinje om den bynære beliggenheten. Foto: Markus Strand.	20
Figur 1-17 De opparbeidede stiene er til glede for både to- og firbeinte. Foto: Tom Reese Larsen.	21
Figur 1-18 Voksen mølle er et av de mer synlige kulturminnene langs Lysakerelva. Foto: Markus Strand.	22
Figur 1-19 Oversikt over noen historiske steder (kulturhistoriske miljøer/objekter) langs Lysakerelva. Bildene fra toppen: 1. Hammerdammen, 2. Ruinene av Woxen mølle, 3. Rekonstruksjon av Ullern mølle (LvV), 4. Sandbonn, 5. Fådpassasjen, 6. Flyfoto av Lysaker 1956.	23
Figur 1-20 Deltakere underveis i Ecotrailløpet som arrangeres årlig langs Lysakerelva. Foto: Ian Coreless Photography.	25
Figur 1-21 Fådpassasjen gjennom Jarfyllingen har knyttet stinettet sammen i mye større grad enn tidligere, da en måtte forser både trikketraseen og Bærumsveien. Foto: Markus Strand.	26
Figur 1-22 Sør for Jarfyllinga er flere av de bratte partiene forsterket og oppgradert, med ny opparbeidelse av stier, bordganger, murer og rekkverk. Til venstre i bildet skimtes stien opp til Fådpassasjen. Foto: Markus Strand.	27
Figur 2-1 Verdiene av naturtypene langs Lysakerelva ble oppdatert etter Biofokus' kartlegging høsten 2023. Naturverdiene er for de fleste naturtypelokalitetene vurdert høyere enn ved tidligere kartlegginger, og svært mange av naturtypene langs Lysakerelva har fått høyeste verdi. Kartleggingen følger DN-håndbok 13.	28
Figur 2-2 Hovedtraseen som foreslått i forvaltningsplanen med utfordrende strekninger.	30
Figur 2-3 Trappa sør for Jarfyllingen er noe ujevn og har et vinglete rekkverk. Foto: Markus Strand.	31
Figur 2-4 Et tverrprofil av Lysakerdalen på et av de bratteste og mest utilgjengelige strekkene langs elva, sør for Røabanen. Stien på Bærumsiden (markert til venstre) er akkurat stor nok til at en person kan ta seg fram, og ligger høyt over elva. På Oslosiden (markert til høyre) er det på denne strekningen ingen egen tursti, men hovedtraseen følger kjørevegen i boligfeltet. Illustrasjon: Multiconsult.....	31
Figur 2-5 Opp forbi Jarfossen er det akkurat plass til en smal sti. Denne høydeforseringen er en av strekningene med størst stigning langs hovedtraseen. Foto: Markus Strand.	32
Figur 2-6 Enkelte steder er det eksponerte røtter som kan gjøre det vanskelig å komme fram for noen, og vanskelig å gjøre tiltak som ikke går på bekostning av trærne. Foto: Tom Reese Larsen.	32

Figur 2-7 Turveitraseen sør for Jarfossen er en av strekningene som har blitt betydelig rustet opp de senere årene. Likevel har deler av toppdekket blitt vasket vekk etter de store nedbørmengdene høsten 2023. Foto: Markus Strand.	33
Figur 2-8 Selv om perioden før befaringstidspunktet var preget av pent og tørt vær, var det likevel gjørmete å ta seg forbi dette strekket nord for Jarfyllinga. Foto: Markus Strand.	33
Figur 2-9 Noen av trappene begynner å bli preget av forfall. Foto: Markus Strand.	34
Figur 2-10 Hvor lenge denne trappa holder er usikkert, men den er relativt ustabil. Det er også verdt å merke seg at det er nokså bratt ned skrenten til venstre for trappa. Foto: Markus Strand.	34
Figur 2-11 Det finnes mye å snuble i langs turstiene, enten det er naturskapt eller menneskeskapt. Stier som dette kan imidlertid også tilby en egen naturopplevelse og ikke minst god balansetrening. Foto: Markus Strand.	35
Figur 2-12 Der underlaget er fuktig, utvides stiene ofte, og et stort areal blir tråkket ned. Her er det forsøksvis lagt ut stokker for å lage en trasé som lar seg forsere når det er vått. Foto: Markus Strand.	35
Figur 2-13 Enkelte steder er stien veldig smal. Her går den samtidig i bratt terreng uten rekkverk å holde seg fast i. Foto: Tom Reese Larsen.	35
Figur 2-14 Et av stedene det er ytret ønske om å åpne mer for å bedre utsikten. Foto: Tom Reese Larsen.	36
Figur 2-15 Hogst, trolig på initiativ av lokal velforening. Her er veden lagt igjen til langsom nedbrytning og opprettholdelse av et rikt biologisk mangfold. Håndtering av død ved med henblikk på dette krever imidlertid kompetanse. Eksemplet på bildet med oppkapping og stabling av stammen i «ryddige» lengder er ikke optimalt med tanke på nedbrytningsprosessen. For mange av områdets brukere vil det like fullt kunne oppfattes som positivt at den døde veden er stablet og ryddet presist. Foto: Markus Strand.	37
Figur 2-16 Venstre: Stengt strekning ved Mølledammen. Strekingen ble stengt etter en flomhendelse. Høyre: Blokker i elva som har gått over stien på Bærumssiden for noen år siden. Stien ble ryddet og er fortsatt åpen, men det er tydelig at den består av porøse bergarter. Foto: Markus Strand.	39
Figur 2-17 Badeplassen ved Grinidammen. Foto: Tom Reese Larsen.	40
Figur 2-18 Et tre som har veltet over en håndløper. Foto: Markus Strand.	41
Figur 2-19 Ruinene av Røa mølle kan være farlige å klatre på. Akkurat her er det satt opp et provisorisk advarsel-skilt. Foto: Markus Strand.	41
Figur 3-1 Oversikt over tiltak fra kommunedelplanens handlingsprogram som ikke er løst. Eventuell plassering av informasjon om hovedtraseen må bestemmes på et senere tidspunkt i forbindelse med tilrettelegging av adkomster (tiltak beskrevet i kapittel 3.2.2). Oppgradering og vedlikehold av stinettet beskrives overordnet i handlingsprogrammet. Konkrete tiltak som går på oppgradering og vedlikehold av stinettet tas med videre i neste kapittel.	46
Figur 3-2 Oversikt over mulige tiltak som vil bedre kvaliteten på stinettet langs Lysakerelva. Det bør i hovedsak vektlegges å utføre tiltak langs hovedtraseen for å bedre fremkommeligheten. Det bør i tillegg vurderes å oppgradere enkelte av trappene utenfor hovedtraseen av sikkerhetsmessige årsaker.	48
Figur 3-3 Tiltakshierarkiet: Der det ikke er mulig å unngå eller begrense skadene av tiltak, skal det vurderes andre avbøtende tiltak (Miljødirektoratet, u.d.).	49

TABELLISTE

Tabell 3-1 Tiltak listet opp i kommunedelplanens handlingsprogram. Kodene RX henviser til tiltakene fra kommunedelplanens handlingsprogram. Kommentarene er forklaring på tiltakenes status i november 2024.	42
Tabell 3-2 Videre vurdering og anbefaling rundt uløste tiltak fra kommunedelplanens handlingsprogram. Tiltak som har en konkret lokalisering vises i Figur 3-1.	44
Tabell 3-3 Supplerende tiltak som bør gjennomføres eller utredes videre, fortrinnsvis i forbindelse med hovedtraseen. Tiltak som direkte omhandler turstiene og fremkommelighet, og har en konkret lokalisering vises i Figur 3-2.	47
Tabell 3-4 Mulige tiltak som kan vurderes for å unngå eller redusere omfanget av negative konsekvenser som følge av tilretteleggingstiltak.	49
Tabell 3-5 Aktuelle tiltak med beskrivelse, prioritering og anslått kostnad.	50